

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

META TRKOVNIK

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

POSEBNOSTI REVIZIJE V ZAVAROVALNICAH

Ljubljana, marec 2009

META TRKOVNIK

IZJAVA

Študentka Meta Trkovnik izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Čadež Simona, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 8.3.2009

Podpis: _____

KAZALO

1. Uvod	1
2. Osnovne značilnosti zavarovalnic	2
2.1 Osnovni zavarovalni pojmi	2
2.2 Zavarovalni proces	4
3. Splošno o reviziji	6
3.1 Namen in cilj revizije	6
3.2 Revizijski postopki	7
3.2.1 Faza prevzemanja posla in planiranje	7
3.2.2 Opravljanje revizijskih postopkov	8
3.2.3 Faza zaključevanja	11
3.3 Revizijski dokazi in dokumentacija	12
3.4 Revizijsko poročilo	13
3.5 Revizijsko tveganje	14
4. Posebnosti revidiranja zavarovalnic	16
4.1 Zavarovalno – tehnične rezervacije	17
4.1.1 Značilnosti zavarovalno – tehničnih rezervacij	17
4.1.2 Revizija zavarovalno – tehničnih rezervacij	21
4.2 Finančne naložbe	26
4.2.1 Značilnosti finančnih naložb	26
4.2.2 Revidiranje finančnih naložb	28
4.3 Prihodki od premij	31
4.3.1 Premijski proces	31
4.3.2 Revidiranje prihodkov od premij	34
4.4 Odhodki za škode	36
4.4.1 Škodni proces	36
4.4.2 Revidiranje odhodkov za škode	37
4.5 Revidiranje informacijskih sistemov	38
5. Poročanje revizorja	39
6. Sklep	42
7. Literatura in viri	44

1. Uvod

Zavarovalnice imajo v gospodarstvu pomembno vlogo, saj z izravnavanjem nevarnosti številnih subjektov zagotavlja gospodarsko varnost. Vloga zavarovalnic se veča tudi z širjenjem zavarovalnih vrst, ki ne predstavljajo več le izravnavo tveganja, ampak imajo tudi varčevalno naravo.

Zavarovalnice so velike družbe in so zavezane k obvezni reviziji. Revizija pomeni preiskavo računovodskih izkazov in uporabljenih metod pri njihovem sestavljanju. Namen revizije je obveščanje uporabnikov računovodskih izkazov o resničnosti in poštenosti prikazanih podatkov. Revizija je zato zelo pomembna pri odkrivanju napak in prevar. Cilj diplomskega dela je v grobem predstaviti posebnosti revidiranja zavarovalnic.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri dele. V začetku diplomskega dela se bom v namen spoznavanja s poslovanjem zavarovalnic najprej osredotočila na značilnosti zavarovalnic. Pri tem bom predstavila pojem zavarovalništva in na kratko obrazložila glavne procese, ki potekajo v zavarovalnicah.

Ker mora revizor tudi pri revidiranju zavarovalnic revizijo opraviti v skladu z mednarodnimi revizijskimi standardi, se bom v drugem delu diplomske naloge osredotočila na proces revidiranja. Moj namen je v grobem opisati revizijski proces, ki poteka enako ne glede na posebnosti družbe, ki jo revizor revidira.

Namen letnih poročil je spoznavanje zunanjih in notranjih uporabnikov z poslovanjem podjetja. Da pa bi letna poročila poročala o resničnem stanju, je naloga revizorjev, da ugotovijo ali računovodska poročila odražajo resnično in pošteno sliko poslovanja podjetja. Revizor preveri resničnost letnega poročila tako, da izvaja različne revizijske postopke, ki so predpisani z mednarodnimi revizijskimi standardi. V grobem so ti revizijski postopki razdeljeni v tri faze, in sicer faza prevzemanja posla in planiranja, faza opravljanja revizijskih postopkov oziroma testov in faza zaključevanja. V tretjem delu diplome bom pozornost namenila še posebnostim pri revidiranju zavarovalnic in dolžnosti revizorja v smislu poročanja. Posebnosti pri revidiranju zavarovalnic so zelo obsežne, zato se bom v svoji diplomski nalogi osredotočila predvsem na tiste postavke, ki predstavljajo relativno velik delež v računovodskih izkazih. Te postavke so predvsem finančne naložbe in zavarovalno – tehnične rezervacije, ki predstavljajo večji del bilance stanja, in prihodki od premij ter odhodki za škode, ki predstavljajo pomembno postavko izkaza poslovnega izida. Ker so zavarovalnice zelo veliki sistemi, ki zaradi svoje velikosti potrebujejo dobre informacijske sisteme, bom nekaj besed spregovorila tudi o tej temi. Naloga revizorja pri revidiranju zavarovalnic je namreč tudi, da poda mnenje o informacijskem sistemu zavarovalnice. Pri tem mora preučiti delovanje informacijskega sistema in ugotoviti, ali zavarovalnica razpolaga z informacijskim sistemom, ki zadovoljuje njihove potrebe. Posebnost pri revidiranju zavarovalnic obsega tudi poročanje revizorja in njegove obveznosti do Agencije za zavarovalni nadzor. Agenciji mora namreč podrobno poročati o svojih ugotovitvah v sklopu

Dodatka k letnemu poročilu. Agencija za zavarovalni nadzor natančno predpisuje obseg Dodatka k letnemu poročilu, revizor pa te zahteve upošteva pri opravljanju revizijskih postopkov.

2. Osnovne značilnosti zavarovalnic

Zavarovalništvo oziroma zavarovalstvo lahko z vidika njegove makroekonomske funkcije opredelimo kot prodajo zavarovalnih produktov, ki so kot ena od oblik finančnih produktov namenjeni na eni strani varčevanju in na drugi strani akumulaciji prihrankov ter njihovemu usmerjanju v naložbe (Pavliha, 2000, str. 44).

Naloga zavarovanja je, da številna tveganja, ki so jim zavarovanci izpostavljeni, prerazporedi na vse zavarovance, in da zavarovancu izplača ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo ali ustrezno vsoto v skladu s sklenjeno zavarovalno pogodbo. Za posameznika nikoli ne moremo trditi, ali bo izpostavljen uresnitvi nekega škodnega dogodka, za veliko skupino posameznikov pa pojav določenih škodnih dogodkov lahko predvidimo z veliko verjetnostjo (Bijelić, 1998, str. 3).

Zavarovalni posli so sklepanje in izvrševanje pogodb o premoženjskem in življenjskem zavarovanju ali pozavarovanju. Razvrščamo jih v naslednje zavarovalne vrste: nezgodno zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zavarovanje kopenskih motornih vozil, zavarovanje tirnih vozil, letalsko zavarovanje, zavarovanje plovil, zavarovanje prevoza blaga, zavarovanje požara in elementarnih nesreč, drugo škodno zavarovanje, zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil, zrakoplovov in plovil, splošno zavarovanje odgovornosti, kreditno zavarovanje, kavcijsko zavarovanje, zavarovanje različnih finančni izgub, zavarovanje stroškov postopka, zavarovanje pomoči, življenjsko zavarovanje, zavarovanje za primer poroke ali rojstva, življenjsko zavarovanje vezano na enote investicijskih skladov, tontine, zavarovanje s kapitalizacijo izplačil (Uradni list RS, št. 69/2008).

Zavarovalnica je pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja dejavnost zavarovanja oseb in premoženja oziroma pozavarovanja kot svojo izključno dejavnost ter nastopa v pravnoorganizacijski obliki delniške družbe (Uradni list RS, št. 69/2008).

2.1 Osnovni zavarovalni pojmi

Z **zavarovalno pogodbo** se zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekomu tretjemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega (Uradni list RS, št. 83/2001).

Premija je prispevek, ki ga zavarovalci plačujejo zavarovalnici za prejeto zavarovalno kritje (Flis, 1999, str. 77).

Pretežni del zavarovalne premije predstavlja namenska oziroma funkcionalna premija. Ta je povečana za poslovalni dodatek, to je vračunani strošek poslovanja, lahko tudi pričakovani donos upravičencem oziroma vračunani dobiček. Namensko premijo sestavljajo vračunani stroški preventivne dejavnosti in nevarnostna oziroma tehnična premija, ki je določena s pomočjo statističnega proučevanja in matematičnih izračunov o verjetnosti in pogostosti škod. Ta del premije je cena prevzetega tveganja zavarovatelja oziroma pravilneje, je zaračunana vrednost ocenjenega zavarovanja pred tveganjem (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 122).

Odškodnina je dajatev zavarovalnice oziroma zavarovatelja tistim zavarovalcem ali upravičencem, za katere je nastal zavarovalni primer, na katerega se nanaša sklenjena zavarovalna pogodba (Flis, 1999, str. 84).

O **sozavarovanju** govorimo, ko se tveganje prevzeto v zavarovanje porazdeli med več zavarovateljev. Delitev tveganja se določi v deležu, vsak zavarovatelj pa nato sorazmerno z deležem sodeluje tako v premiji kot v škodi (Interni vir revizijske hiše, 2008).

S **pozavarovanjem** zavarovalnica krije tisti del v zavarovanje prejetih nevarnosti, ki presegajo lastne deleže v izravnavanju nevarnosti (Uradni list RS, št. 69/2008). Pozavarovanje predstavlja način obvladovanja tveganj za zavarovalnice, saj zmanjšuje izpostavljenost zavarovalnice določenim tveganjem in zagotavlja finančno zmožnost prevzemati v kritje tveganja, ki jih sicer zavarovalnica zaradi velikosti ne bi mogla (Interni vir revizijske hiše, 2008).

Zavarovalna vsota je z zakonom določena ali z zavarovalno pogodbo dogovorjena najvišja zavarovateljeva obveznost pri uresničitvi zavarovalnega tveganja na predmetu zavarovanja, stvari, premoženjskem interesu ali osebi, torej v primeru uresničitve zavarovalnega primer. Je torej zgornja meja zavarovateljevega jamčenja po posamezni polici. Pri pogodbeno dogovorjeni jo določi zavarovalec sam ob upoštevanju določil zavarovalnih pogojev, če v zavarovalni pogodbi ni drugače določeno. Je osnova za določitev zavarovalne premije (Bijelić, 1998, str. 337).

Cenilni stroški so zunanji in notranji stroški reševanja škodnih primerov, vključno s sodnimi stroški in stroški izvedencev (Bijelić, 1998, str. 314).

Provizija je znesek, ki ga plača zavarovatelj zastopniku ali posredniku za zastopanje in posredovanje pri pridobivanju, sklepanju in upravljanju zavarovalnih storitev, običajno v odstotku (Bijelić, 1998, str. 329).

Zavarovalna doba je obdobje, navedeno v zavarovalni pogodbi, v katerem je prevzeto v kritje zavarovalno tveganje (Bijelić, 1998, str. 336).

2.2 Zavarovalni proces

Boncelj, 1983 imenuje zavarovalni proces kot samosvoja, sistematično povzeta, povezana in urejena celotnost gospodarskih dejanj, ki jih povzroča in označuje zavarovanje. Je dinamično dogajanje v času in poteka iz preteklosti čez sedanost v prihodnost. Zavarovalni proces tvorijo zavarovalni tokovi, ti pa so premijski tok, odškodninski tok in oblikovanje tehničnih rezerv in s tem vezani dodatni tokovi. Premijski in odškodninski proces sta toka sredstev in tečeta v nasprotnih smereh. Stična točka obeh tokov je v zavarovalstvu. Na tem stičišču teče proces oblikovanja zavarovalno-tehničnih rezerv ali rezervni proces. Zavarovalno-tehnične rezervacije se oblikujejo na dva načina:

- dotok sredstev iz premij in odtok sredstev za odškodnine,
- nalaganje sredstev v narodno gospodarstvo za čas, ko čakajo na namensko uporabo v zavarovanju in njihova sprostitev.

Nalaganje sredstev in njihova sprostitev povzroča dva dodatna toka, to sta naložbeni in sprostitevni tok (Boncelj, 1983, str. 206).

V gospodarsko normalnih razmerah raste premijski proces v tendenci precej enakomerno tako kot raste število na novo pridobljenih zavarovalnih razmerij. Odškodninski proces pa sicer narašča s premijskim procesom, toda neenakomerno z nihanji, tako kot naraščajo škode. Oba poteka, s tem pa tudi dotok in odtok sredstev, usklajujejo in urejajo zavarovalno-tehnične rezervacije (Boncelj, 1983, str. 206).

Opravljanje zavarovalnih poslov

Bijelić (1998) vse posle, ki jih opravlja zavarovalnica, razdeli na dve osnovni skupini:

1. posli iz osnovne dejavnosti (posli sklepanja zavarovalnih pogodb in posli ugotavljanja, cenitve in likvidacije škod)
2. drugi posli (posli gospodarjenja s prostimi sredstvi in vsi drugi posli).

Sklepanje zavarovalnih pogodb

Osnovna naloga zavarovalstva je nuditi pravnim in fizičnim osebam gospodarsko zaščito pred nevarnostmi, ki jih ogrožajo. V ta namen zavarovanec sklene zavarovalno pogodbo, s čimer se začne zavarovalni posel in traja preko izpolnjevanja obveznosti po sklenjenih zavarovanjih. Posli sklepanja zavarovalnih pogodb se opravljajo na ravni poslovne enote. Za sklepanje zavarovalnih pogodb so pooblaščen določeni delavci v poslovni enoti ali njenih nižjih organizacijskih oblikah. Sklepanje zavarovalnih pogodb se lahko opravlja v imenu in za račun zavarovatelja tudi preko agencij in zunanjih fizičnih oseb na osnovi pogodb o opravljanju drugih zavarovalnih poslov (Bijelić, 1998, str. 308).

Zavarovalna polica vsebuje vse bistvene prvine zavarovalnega razmerja. Zaradi razlik med zavarovalnimi vrstami, zavarovalnimi načini in drugimi oblikami zavarovanj obstaja več tipov zavarovalnih polic. Vsak tip je prilagojen zahtevam ustrezne vrste in zavarovalnega načina. Vse zavarovalne police vsebujejo znesek zavarovalne premije, način plačila in plačilne roke. Iz plačane zavarovalne premije se poravnava določene obveznosti, predvsem pa izplačilo odškodnin in drugih pogodbenih zneskov (Bijelić, 1998, str. 308).

Ugotavljanje, cenitev in likvidacija škod

V primeru uresničitve zavarovalnega tveganja je zavarovanec na osnovi konkretne zavarovalne pogodbe dolžan zavarovatelju prijaviti nastalo škodo. Ves posel, od prijave škode do izplačila, lahko razdelimo v dve stopnji (Bijelić, 1998, str. 309):

- ugotavljanje in cenitev škode in
- likvidacija škode.

Po prejemu prijave škode zavarovatelj skupaj z zavarovancem pristopi k ugotavljanju in cenitvi škode, ki mora biti prilagojeno nastali škodi in določilom zavarovalne pogodbe. Postopek ugotavljanja škode je odvisen od zavarovalne vrste in tudi od značilnosti posameznega škodnega dogodka, zato je potrebno vsako škodo ugotavljati individualno (Bijelić, 1998, str. 309).

Na osnovi prijave škode zavarovalnica odpre škodni spis, ki ga še pred začetkom ugotavljanja škode in cenitve dopolni s prepisom zavarovalne police. Cenilec, ki ugotavlja škodo, mora preučiti zavarovalno pogodbo, da lahko usmeri ugotavljanje škode in ga opravi v skladu z določili zavarovalne pogodbe. Pri tem ugotavljanje škode obsega dve osnovni opravili, in sicer ugotavljanje vzroka škode in ugotavljanje obsega škode (Bijelić, 1998, str. 310).

Po opravljeni cenitvi škode se škodni spis preda v postopek likvidacije. V tem postopku se zbira ustrezna dokumentacija, pregleduje veljavnost zavarovalne pogodbe, ugotavlja ustreznost kritja in ustreznost cenilčevega obračuna škode. Preveri pa se tudi, ali obstajajo pravne osnove za regres. Na osnovi pregleda dokumentacije ugotovimo znesek škode. Likvidator škode poda predlog odškodnine, ki pripada oškodovancu. Osnovo in višino škode moramo obvezno preveriti. Škoda je dokončno likvidirana šele tedaj, ko kontrolor ugotovi utemeljenost in višino odškodnine, ki ji je treba izplačati zavarovancu ali oškodovancu. Škoda je obojestransko nesporno določena, kadar znesek škode podpišeta pooblaščenici obeh pogodbenih strank (Bijelić, 1998, str. 310).

Drugi posli

Drugi posli so vsi tisti posli, ki omogočajo razumno in uspešno opravljanje zavarovanja in nalaganje prostih sredstev, pri katerih se ustvarjajo prihodki in nastajajo odhodki. Zavarovalnica pa opravlja tudi niz zelo različnih drugih poslov. Od tega so pomembni tudi pozavarovalni posli. S temi posli zavarovalnica plasira viške tveganj v pozavarovalnice. Iz tega izhaja neto zavarovalna premija kot odhodek zavarovalnih poslov in deleži v škodah kot prihodek zavarovalnih poslov (Bijelić, 1998, str. 306).

3. Splošno o reviziji

Revidiranje računovodskih izkazov je preizkušanje in ocenjevanje računovodskih izkazov ter podatkov in metod, uporabljenih pri njihovem sestavljanju, in na podlagi tega dajanje neodvisnega strokovnega mnenja o tem, ali računovodski izkazi v vseh pomembnejših pogledih podajajo resničen in pošten prikaz finančnega stanja in poslovni izid pravne osebe v skladu z računovodskimi standardi (Uradni list RS, št. 11/2001).

3.1 Namen in cilj revizije

Namen revizije računovodskih izkazov je omogočiti revizorju izraziti mnenje, ali so računovodski izkazi v vseh pomembnih pogledih pripravljeni v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja (Mednarodni standardi revidiranja 200, 2005, str. 4).

Cilji revizije so (Boynton, 2006, str. 187):

- **Obstoj in nastanek dogodka;** Pri tem cilju revizor ugotavlja ali sredstva in obveznosti revidiranega podjetja resnično obstajata v pravilnem časovnem trenutku ter če so se vse zapisane transakcije zgodile v praven obdobju.
- **Popolnost;** vse transakcije in postavke, ki bi morale biti vključene v računovodske izkaze, so vključene.
- **Pravice in dolžnosti;** vsa sredstva so v lasti revidiranega podjetja in vsi dolgovi so obveznosti podjetja.
- **Vrednotenje in lociranje;** sredstva, obveznosti, prihodki in stroški so vključeni v računovodskih izkazih v pravih vrednostih. Pri tem mora biti revizor posebno pozoren na postavke, ki so izračunane kot ocene.
- **Predstavitev in razkritja;** vse postavke računovodskih izkazov so pravilno klasificirane, opisane in razkrite.

Boynton (2006) meni, da so naloge revizorja naslednje:

- strokovna in objektivna izvedba revizije, ki temelji na integriteti in neodvisnosti vseh udeležencev v postopku revizije;
- iskanje in ugotavljanje pomembno napačne navedbe;

- preprečiti zavajajoče poročanje podjetja javnosti.

3.2 Revizijski postopki

V grobem lahko proces revidiranja razdelimo na tri faze, to so faza prevzemanja posla in planiranja, faza opravljanja revizijskih postopkov in fazo zaključevanja.

3.2.1 Faza prevzemanja posla in planiranje

Faza prevzemanja posla pravzaprav predstavlja postopek odločanja o sprejemu posla s strani nove stranke ali ohranitev obstoječe stranke. Ta postopek obsega naslednje faze (Boynton, 2006, str. 273):

- ocenjevanje integritete managementa; ob pomanjkanju integritete managementa je tveganje prevare zelo visoko, zato se mora revizor pozanimati o novih strankah pri predhodnih revizorjih ali tretjih osebah, pri ocenjevanju že obstoječe stranke, pa mora revizor upoštevati dosedanje izkušnje.
- ugotavljanje posebnih okoliščin in nenormalnih tveganj; pri tem postopku revizor identificira uporabnike revidiranih računovodskih izkazov, oceni zakonsko in finančno stabilnost podjetja, opredeli obseg omejitev in oceni revidljivost podjetja.
- ocenjevanje kompetentnosti revizijske družbe za izvajanje revizije pri določeni stranki; revizor mora pri tem ugotoviti, ali ima dovolj strokovnega kadra za izvedbo projekta.
- ocenjevanje neodvisnosti.
- odločitev o sprejemu posla.
- priprava predstavitvenega pisma; to pomeni opredelitev ciljev, namena in predmet revizije, odgovornost revizorja in managementa.

Planiranje revizije

Planiranje revizije vključuje izvajanje postopkov ocenjevanja tveganj, ocenjevanje tveganja pomembno napačne navedbe in razvijanje celotne revizijske strategije, ki bo odgovarjala na ocenjena tveganja (Boynton, 2006, str. 283).

Določitev celovite revizijske strategije vključuje (Mednarodni revizijski standard 300, 2005, str. 6):

- določitev značilnosti posla, ki opredeljujejo njegov obseg, kot so uporabljen okvir računovodskega poročanja, posebne zahteve poročanja v panogi in razmestitev sestavnih delov organizacije;

- potrditev ciljev poročanja o poslu zaradi načrtovanja časa revizije in vrste potrebnih komunikacij;
- proučitev pomembnih dejavnikov, ki bodo opredelili žarišče naporov delovne skupine, kot so določitev ustreznih ravni pomembnosti, predhodna opredelitev področij, na katerih utegnejo obstajati višja tveganja pomembno napačne navedbe, predhodna opredelitev pomembnih sestavin in saldov na kontih, presojanje, ali revizor lahko načrtuje, da bo pridobil dokaze o uspešnosti notranjega kontroliranja, ter prepoznavanje nedavnega, za organizacijo pomembnega razvoja panoge, računovodskega poročanja ali drugih zadev.

Ko je določena celovita revizijska strategija, začne revizor razvijati podrobnejši revizijski načrt, kar vključuje opis vrste, časa in obsega načrtovanih postopkov ocenjevanja tveganja, opis vrste, časa in obsega načrtovanih nadaljnjih revizijskih postopkov na ravni uradne trditve za vsako pomembno vrsto poslov, vsak pomemben saldo na kontu in vsako pomembno razkritje ter določi druge revizijske postopke (Mednarodni standardi revidiranja 300, 2005, str. 7).

V fazi planiranja je pomembna določitev pomembnosti. Pri tem mednarodni standardi računovodskega poročanja definirajo pomembnost kot velikost napake v računovodskih izkazih, ki v določenih okoliščinah vpliva na odločitev razumnega posameznika, ki zaradi te napake spremeni svojo odločitev.

Revizor upošteva pomembnost pri določanju vrste, časa in obsega revizijskih postopkov in pri vrednotenju posledic napačnih navedb (Mednarodni standardi revidiranja 320, 2005, str. 4).

Določanje pomembnosti v fazi planiranja obsega določanje pomembnosti na ravni bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza denarnih tokov in na ravni celotnih računovodskih izkazov. Namen določanja pomembnosti je osredotočanje revizorja na pomembnejše postavke. Skozi nadaljnje revizijske postopke na podlagi ugotovitev pa revizor ponovno oceni pomembnost in spremeni pomembnost po posameznih postavkah (Montgomery, 1990, str. 177).

3.2.2 Opravljanje revizijskih postopkov

Analitični postopki

Mednarodni standard revidiranja 520 označuje analitične postopke kot skupek ocen finančnih informacij, ki so pridobljeni s preučevanjem odnosa med finančnimi in nefinančnimi informacijami.

Analitične postopke se uporablja kot (Messier, 2000, str. 167)

- pomoč revizorju pri planiranju vsebine, obsega in termina ostalih revizijskih postopkov;
- kot neodvisen test za pridobivanje dokazov o posebnih izjavah, vezanih na saldo ali vrsto poslovnega dogajanja;
- kot celotni vpogled v finančne informacije v zadnji fazi revidiranja.

Analitični postopki lahko pomagajo pri planiranju nadaljnjih revizijskih postopkov s tem, da poveča stopnjo poznavanja poslovanja stranke s strani revizorja in identificira področja, ki predstavljajo tveganja, ki so pomembna za revizijo (Messier, 2000, str.167).

Vrste analitičnih postopkov, ki se najbolj pogosto uporabljajo, so naslednje (Boynton, 2006, str. 325):

- Primerjava absolutnih podatkov.
- Vertikalna analiza; revizor preračuna delež določene postavke v celotnih izkazih (npr. delež denarnih sredstev v aktivih). Ta delež se nato primerja z neko pričakovano vrednostjo.
- Analiza razmerij; revizor samostojno preračuna kazalnike, ki jih management ali finančni analitiki redno uporabljajo in jih primerja z pričakovanimi vrednostmi.
- Analiza trenda; revizor primerja podatke za dve poslovni obdobji in s tem identificira pomembne spremembe.
- Odnos finančnih informacij do relevantnih nefinančnih informacij; nefinančne podatke je mogoče uporabiti za preračun ocene določene postavke, to so na primer podatki o številu zaposlenih, število prodanih proizvodov, itd.

Vsebinski poizkusi

Z vsebinskimi testi revizor pridobiva dokaze o poštenosti vseh pomembnih postavk v računovodskih izkazih. Revizor mora za pridobitev ustreznih podlag pri oblikovanju poročila določiti naravo vsebinskih postopkov, termin izvedbe vsebinskih postopkov, velikost vzorca in izvajalce vsebinskih postopkov. Na vse te določitve pa vpliva tveganje revizorja, da pomembno napačne navedbe ne bo odkril (Boynton, 2006, str. 523).

Boynton (2006) navaja šest vrst vsebinskih testov, to so:

- Iniciativni postopki, ki se izvedejo preden začne revizor izvajati druge vsebinske postopke. Ti postopki pomagajo pri razumevanju dejavnosti, ki potekajo v revidiranem podjetju.

- Vsebinski analitični postopki, ki se uporabljajo pri nizkem inherentnem tveganju. Pri sestavljanju teh postopkov mora revizor paziti na primernost uporabe teh postopkov, zanesljivost podatkov, ki jih pri tem pridobimo, natančnost pričakovanj in vrednost razlike med pričakovanimi in ocenjenimi podatki, ki je še dopustna.
- Test podatkov pri transakcijah, kar vključuje sledenje in potrjevanje. Revizorjev cilj pri izvajanju teh postopkov je odkriti denarno napako.
- Test podatkov pri postavkah bilance stanja, kar pomeni preiskovanje stanj v bilanci stanja. Učinkovitost teh postopkov je odvisna od samega postopka, ki je izveden in dokaznega gradiva.
- Test podatkov pri računovodskih ocenah, pri čemer je cilj revizorja pridobiti dokazni material in ustrezno zagotovilo, da so vse materialne računovodske ocene razvite, razumne glede na okoliščine in pravilno predstavljene in razkrite.
- Test podatkov pri razkritjih, s čimer revizor ocenjuje celovitost, obstoj, pravice in dolžnosti, vrednotenje in razumljivost razkritij.

Testiranje kontrol

Bistvo testiranja delovanja kontrol je ugotavljanje tveganja pri delovanju kontrol. Mednarodni revizijski standard 330 definira ocenjevanje tveganja pri delovanju kontrol kot proces ocenjevanja učinkovitosti notranjih kontrol podjetja pri preprečevanju in odkrivanju materialnih napak v računovodskih izkazih.

Preverjanje kontrol vsebuje preizkuse, na podlagi katerih je moč dobiti sprejemljivo zagotovilo, da so notranje kontrole, na katere se opira revidiranje učinkovite (Koletnik, 1996, str. 116).

Ocena tveganja pri delovanju kontrol pomaga revizorju pri nadaljnjem razvijanju revizijskih postopkov in služi kot dokaz k ustreznemu oblikovanju revizijskega mnenja (Boynton, 2006, str. 469).

Proces ocenjevanja tveganja pri delovanju kontrol (Boynton, 2006, str. 470):

1. Revizor izvede postopke, s katerimi poglobi razumevanje delovanja notranjih kontrol v podjetju. Ta postopek večino vključuje poizvedbe, naslovljene na sodelavce podjetja, zaposlene na različnih organizacijskih ravneh ter uporabo dokumentacije (priročnikov, opisov nalog).
2. Identificiranje potencialnih napak, ki se lahko pojavijo.
3. Revizor ugotovi, katere so potrebne kontrole, ki bi preprečile ali odkrile napako.
4. Izvajanje testa kontrol, kar vključuje tehnike revidiranja s pomočjo računalnikov, pregledovanje dokumentiranih dokazov, poizvedovanje pri zaposlenih in opazovanje izvedbe kontrole. Rezultati testa kontrol so dokazi o učinkovitosti kontrol.
5. Ocenjevanje dokazov in izdelava ocene tveganja delovanja kontrol.

3.2.3 Faza zaključevanja

Postopki, ki se izvajajo v fazi zaključevanja imajo naslednje značilnosti: se ne nanašajo na specifične transakcijske tokove ali postavke, pogosto vključujejo subjektivno mnenje revizorja ter jih izvajajo izkušenejši revizorji (Boynton, 2006, str. 895).

V fazi zaključevanja je revizorjeva odgovornost pridobiti celovit vpogled nad računovodskimi izkazi in ugotoviti ali le-ti odsevajo resnično dinamiko poslovanja podjetja. V ta namen revizor opravi postopke zaključevanja terenskega dela, postopke ocenjevanja ugotovitev in komuniciranje s stranko (Boynton, 2006, str. 894).

Naloga revizorja pri postopku zaključevanja terenskega dela je (Boynton, 2006, str. 895):

- obravnavanje potencialnih finančnih in pogodbenih obveznosti; potencialne finančne obveznosti so definirane kot obstoječe stanje, položaj ali določene okoliščine, ki vsebujejo negotovost izgube. Ta negotovost se bo razrešila, ko se bo ta bodoči dogodek zgodil. Revizor mora identificirati potencialne finančne obveznosti in ovrednotiti njihov vpliv na računovodske izkaze.
- pregledovanje poznejših dogodkov; odgovornost revizorja pri ocenjevanju poštenosti računovodskih izkazov podjetja ni omejeno samo na pregledovanje dogodkov in transakcij do bilančnega datuma, ampak je odgovoren tudi za tiste dogodke, ki so se zgodili po bilančnem datumu do dneva izdaje mnenja.
- pregledovanje sklepov uprave; zapisniki sej uprave in nadzornega sveta lahko vsebujejo zadeve, ki so revizijsko pomembne. Zato revizor opravi postopke pregledovanja zapisnikov do dneva izdaje mnenja.
- pridobitev predstavitvenega pisma stranke, s čimer vodstvo podjetja prevzame odgovornost za računovodske izkaze in zagotovi celovitost informacij in dokazov, ki so bili predloženi revizorju.

Ocenjevanje ugotovitev obsega odločanje o mnenju, ki ga bo revizor izrazil in ocenjevanje ali je bila revizija opravljena v skladu z Mednarodnimi standardi revidiranja. Pri tem revizor opravi naslednje korake (Boynton, 2006, str. 904).

1. Končno ocenjevanje pomembnosti in revizijskega tveganja.
2. Preverjanje dokazov, ki nasprotujejo predpostavki o delujočem podjetju.
3. Tehnično pregledovanje računovodskih izkazov.
4. Oblikovanje revizorjevega mnenja o računovodskih izkazih.
5. Oblikovanje revizorjevega mnenja o delovanju notranjih kontrol.
6. Končno pregledovanje delovnih papirjev.

Naloga revizorja je tudi obvesti stranko o ugotovitvah, ki jih je pridobil s pomočjo revizijskih postopkov in stranki predlagati morebitna priporočila, ki se navezujejo na ugotovitve revizorja.

3.3 Revizijski dokazi in dokumentacija

Revizijska dokumentacija

Mednarodni standardi revidiranja od revizorja zahtevajo, da revizor pravočasno pripravi revizijsko dokumentacijo, ki zagotavlja zadosten in ustrezen zapis osnov za revizorjevo poročilo ter dokaze, da je bila revizija opravljena skladno z Mednarodni revizijski standard in ustreznimi zakonskimi in regulativnimi zahtevami. Revizor pripravi revizijsko dokumentacijo tako, da omogoči izkušenemu revizorju, ki predhodno ni bil povezan s tem revizijskim poslom, da razume: a) vrsto, čas in obseg revizijskih postopkov, opravljenih v skladu z zahtevami Mednarodnih revizijskih standardov ter z ustreznimi zakonskimi in regulativnimi zahtevami; b) izide revizijskih postopkov in pridobljene revizijske dokaze; c) bistvene zadeve, ki so se pojavile med revizijo, in zaključke o njih.

Delovna dokumentacija je last revizorja in sam odloča, v kolikšni meri jo bo dal naročniku v uporabo. Dokumentacija je arhivirana pri revizorju. Poznamo stalni in tekoči arhiv. Dokumentacija ima zaupni značaj in jo revizor shrani za določen čas (Koletnik, 1996, str. 115).

Revizijski dokazi

Revizor pridobi zadostne in ustrezne revizijske dokaze, da lahko pripravi utemeljene sklepe, na podlagi katerih oblikuje revizorjevo mnenje. Zadostnost je merilo količine revizijskih dokazov, ustreznost je merilo kakovosti revizijskih dokazov, to je njihove pomembnosti in zanesljivosti pri zagotavljanju podpore ali pri odkrivanju napačnih predstavitev za vrste poslov, salde na kontih in razkritja ter z njimi povezane trditve. Na potrebno količino revizijskih dokazov vpliva tveganje napačnih navedb (čim večje je tveganje, tem več revizijskih dokazov je potrebnih) in tudi kakovost takšnih dokazov (čim večja je kakovost, tem manj jih je potrebnih) (Mednarodni standardi revidiranja 500).

Načini pridobivanja revizijskih dokazov (Boynton, 2006, str. 241):

- pregledovanje dokumentacije in zapisov; vključuje pregledovanje dokumentacije iz notranjega in zunanjega vira.
- opazovanje; vključuje opazovanje procesov in procedur, ki jih izvajajo zaposleni v revidiranem podjetju. Namen tega postopka je ugotoviti, ali zaposleni izvajajo svoje naloge skladno s politiko podjetja in pravilniki.
- poizvedovanje; vključuje iskanje informacij od kompetentne osebe v revidiranem podjetju in zunaj njega. Pri tem revizor preuči znanje, objektivnost, izkušnost in kvalificiranost oseb, pri katerih poizvedujemo, revizor postavlja relevantna vprašanja in oceni odziv na zastavljena vprašanja.

- potrditve; je posebna vrsta poizvedovanja, s katerim revizor pridobi dokaz o obstoju neke postavke od tretje osebe.
- ponovno izračunavanje; vključuje preverjanje matematične natančnosti zapisov ali dokumentov.
- ponovno izvajanje postopkov; revizor neodvisno izvede procedure ali kontrole, ki so bile izvedene s strani podjetja v okviru izvajanja notranjih kontrol.

3.4 Revizijsko poročilo

V revizorjevem poročilu se zapišejo primarna poročanja o glavnih ugotovitvah. Pri tem se lahko revizor odloči, da izda pozitivno mnenje, pozitivno mnenje s pojasnjevalnim odstavkom, mnenje s pridržkom, negativno mnenje ali pa mnenje zavrne (Boynton, 2006, str. 214).

Pri preiskovanju in ocenjevanju mora revizor oblikovati splošne sklepe o tem,

- ali so računovodske informacije pripravljene na podlagi sprejemljivih računovodskih pravil in ali se te tudi dosledno uporabljajo
- ali so računovodske informacije usklajene z ustreznimi pravili in zakonodajo,
- ali je videnje, predstavljeno v računovodskih informacijah, v celoti skladno z revizorjevim poznavanjem poslovanja podjetja
- ali ima revizor ustrezen dostop do vseh bistvenih podlag, potrebnih za primerno predstavitev računovodskih informacij (Koletnik, 1996, str. 125).

Revizor lahko izda pozitivno mnenje s pojasnjevalnim odstavkom v primeru (Messier, 2000, str. 670):

- da je njegovo mnenje delno utemeljeno na mnenju drugega revizorja,
- vprašljivosti predpostavke o delujočem podjetju,
- da uporaba splošnih računovodskih načel v podjetju zavaja uporabnike računovodskih izkazov,
- nedoslednosti in
- izpostavljanja posebnega dogodka.

Obstajajo tri glavni razlogi, zaradi katerih lahko revizor izrazi mnenje, ki ni pozitivno. To so odstopanje od splošnih računovodskih načel, pomanjkljiva neodvisnost revizorja in omejen obseg revizije. V tem primeru revizor izrazi mnenje s pridržkom, negativno mnenje ali mnenje zavrne. Za mnenje s pridržkom se odloči, ko odstopanje od splošnih računovodskih načel ni tako pomembno, da bi bili zaradi tega računovodski izkazi nerealni ali neobjektivni. V primeru pomanjkljive neodvisnosti revizorja ali nezadostnih revizijskih dokazov se revizor odloči za odklonitev mnenja. Za negativno mnenje se revizor odloči v primeru da računovodski izkazi niso realni in objektivni in v primeru odstopanja od splošnih računovodskih načel, kar ima pomemben vpliv na računovodske izkaze v celoti (Messier, 2000, str. 676).

Temeljne sestavine revizorjevega poročila so (Mednarodni standardi revidiranja 700):

- naslov;
- naslovnik;
- začetni ali uvodni stavek (opredelitev revidiranih računovodskih izkazov in izjava o odgovornosti ravnateljstva v organizaciji in revizorjevi nalogi);
- odstavek o področju revizije;
- odstavek z mnenjem;
- datum poročila;
- revizorjev naslov;
- revizorjev podpis.

3.5 Revizijsko tveganje

Mednarodni revizijski standard 200 definira revizijsko tveganje kot funkcijo tveganja pomembno napačne navedbe v računovodskih izkazih in tveganja, da revizor ne bo odkril take napačne navedbe. Revizor izvaja postopke, da bi ocenil tveganje pomembno napačne navedbe, in poskuša omejiti tveganje pri odkrivanju z izvajanjem nadaljnjih revizijskih postopkov na osnovi te ocene. Revizor obravnava pomembno napačne navedbe in ni odgovoren za odkrivanje napačnih navedb, ki za računovodske izkaze kot celoto niso pomembne. Revizor pretehta, ali je učinek ugotovljenih nepopravljenih napačnih navedb, tako posameznih kot skupaj, pomemben za računovodske izkaze kot celoto. Pomembnost in revizijsko tveganje sta povezana. Da bi načrtoval revizijske postopke z namenom ugotoviti, ali obstajajo napačne navedbe, ki so za računovodske izkaze kot celoto pomembne, pretehta revizor tveganje pomembno napačne navedbe na dveh ravneh: na ravni računovodskih izkazov kot celote in v povezavi z vrstami poslov, saldih na kontih in razkritji ter z njimi povezanimi uradnimi trditvami.

Mednarodni revizijski standard 200 navajata tri glavne vrste tveganj, ki so sestavni del revizijskega tveganja na ravni uradnih trditve. To so tveganje pri delovanju, tveganje pri kontroliranju in tveganje pri odkrivanju. Tveganje pri delovanju in tveganje pri kontroliranju sta tveganji organizacije; obstajata neodvisno od revizije računovodskih izkazov.

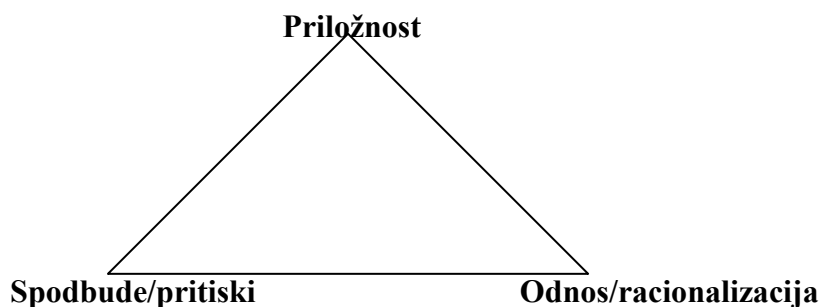
Tveganje pri delovanju pomeni dovzetnost uradne trditve za napačno navedbo, ki utegne biti posamezno ali skupaj z drugimi napačnimi navedbami pomembna ob predpostavki, da ni s tem povezanih kontrol (Mednarodni standardi revidiranja 200).

Tveganje pri kontroliranju je tveganje, da notranje kontroliranje organizacije ne bo pravočasno preprečilo ali odkrilo in popravilo napačne navedbe, ki bi lahko nastopala v neki uradni trditvi in ki bi bila lahko posamezno ali skupaj z drugimi napačnimi navedbami pomembna. To tveganje je funkcija uspešnosti vzpostavitve in delovanja notranjega kontroliranja pri doseganju ciljev organizacije, povezanih s pripravo njenih računovodskih izkazov (Mednarodni standardi revidiranja 200).

Tveganje pri odkrivanju je tveganje, da revizor ne bo odkril napačne navedbe v neki uradni trditvi. To tveganje je funkcija uspešnosti revizijskega postopka in način, kako ga revizor izvaja. Tveganja pri odkrivanju se ne da v celoti zmanjšati, je pa odvisno od vrste, časa in obsega revizorjevih postopkov. Revizor torej lahko vpliva na to tveganje in ga zmanjša na sprejemljivo nizko raven. Ta raven pa je odvisna od tveganja pomembne napačne navedbe na ravni uradnih trditve (Mednarodni standardi revidiranja 200).

Pri revizijskem tveganju na ravni celotnih računovodskih izkazih je pomembna naloga revizorja oceniti tveganje prevar. Boynton ponazarja tveganje prevar s trikotnikom prevar.

Slika 1: Trikotnik prevar

Vir: Boynton, 2006, str. 355

Spodbude/pritiski; management ali drugi zaposleni so spodbujeni ali so pod pritiskom, kar določa razlog za zagrešitev prevare.

Priložnost; obstoječe okoliščine omogočajo priložnost za prevare. Te okoliščine so na primer možnost managementa, da zaobide notranje kontrole, pomanjkanje kontrol ali neučinkovitost kontrol.

Odnos/racionalizacija; tisti, ki sodelujejo pri prevari racionalizirajo prevarantsko ravnanje. Nekateri posamezniki so karakterni nagnjeni k prevaram.

4. Posebnosti revidiranja zavarovalnic

Zavarovalnice morajo po Zakonu o zavarovalništvu voditi poslovne knjige, sestavljati knjigovodske listine, vrednotiti knjigovodske postavke in sestavljati računovodska poročila v skladu z zakonom o gospodarskih družbah in drugimi predpisi, ter ob upoštevanju računovodskih in finančnih standardov in načel. Zakon o gospodarskih družbah uvršča zavarovalnice med velika podjetja, zaradi česar morajo računovodske izkaze sestavljati po mednarodnih standardih računovodskega poročanja, revizija pa mora potekati v skladu z mednarodnimi revizijskimi standardi.

Zakon o zavarovalništvu v 170. členu navaja naslednje posebnosti, ki so predmet revizijskega pregleda zavarovalnic:

- bilanca stanja;
- izkaz uspeha;
- izkaz finančnih tokov;
- stanje in spremembe zavarovalno-tehničnih rezervacijah;
- stanje in struktura naložb kritnega premoženja;
- stanje in struktura naložb kritnih skladov, ki jih upravlja zavarovalnica;
- izpolnjevanje pravil o obvladovanju tveganj;
- delovanje notranje revizije;
- način vodenja poslovnih knjig;
- kvaliteta informacijskega sistema v zavarovalnici;
- pravilnost in popolnost obvestil in poročil Agenciji za zavarovalni nadzor;
- vrednotenje bilančnih in zunaj bilančnih postavk in računovodskih politik.

Posebnosti revizije zavarovalnic so zelo obsežne in jih mora revizor upoštevati od samega začetka revizije ob sprejemanju posla do zaključnega poročanja revizorja. Zaradi obsežnosti teme sem se zato osredotočila le na nekatere posebnosti, to so posebnosti revizijskih postopkov pri zavarovalno – tehničnih rezervacijah, finančnih naložbah, prihodkih od premij in odhodkih za škode ter informacijskih sistemih.

Zavarovalno – tehnične rezervacije predstavljajo postavko, ki je specifična samo za zavarovalnice. Prav tako predstavljajo velik del obveznosti v bilanci stanja. Na nasprotni strani zavarovalno – tehničnih rezervacij so finančne naložbe, ki predstavljajo kar 70 do 90 odstotkov celotnih sredstev podjetja. Zaradi te lastnosti računovodskih izkazov zavarovalnic, se bom osredotočila tudi na postopke pri revidiranju finančnih naložb.

Ločeno poglavje bom namenila tudi prihodkom od premij in odhodkom za škode, saj predstavljajo osrednjo dejavnost zavarovalnic, hkrati pa so tudi največja postavka izkaza poslovnega izida.

Nekaj besed bom namenila tudi posebnostim revizije informacijskih sistemov. Ker so zavarovalnice velika podjetja imajo potrebo po dobrem informacijskem sistemu. Ta mora podpirati obdelavo velike količine podatkov in zagotavljati njihovo pravilnost. Zaradi tega morajo revizorji posebno pozornost nameniti tudi reviziji informacijskih sistemov.

4.1 Zavarovalno – tehnične rezervacije

Glavni vir prihodkov v zavarovalstvu je zavarovalna premija. Večji del premije, imenujemo ga tehnična premija, je namenjena kritju škod in oblikovanju zavarovalno-tehničnih rezervacij. To so sredstva, namenjena izplačilu odškodnin za (Bijelić, 1998, str. 9):

- škode, že nastale, vendar iz kakršnega koli razloga še neplačane,
- škode, za katere na osnovi sklenjenih zavarovalnih pogodb pričakujemo, da bodo nastale,
- škode, za katere po običajnem toku dogodkov ne pričakujemo, da bodo nastale, so pa verjetne, to so občasne katastrofalne škode, ki po velikosti ali po številu odstopajo od pričakovanih vrednosti.

4.1.1 Značilnosti zavarovalno – tehničnih rezervacij

Namen zavarovalno-tehničnih rezervacij je obvladovanje tveganj in imajo dvojni pomen. Prvi pomen je izravnavanje nevarnosti, ki v svojem ekonomskem jedru pomeni obvladovanje škodnega procesa. Drugi pomen pa se kaže v finančnem vidiku rezervacij, ki pomeni pričakovano financiranje zavarovalnega kritja. Zavarovalno-tehnične rezervacije zavarovalnih finančni instituciji pomenijo pomemben vir začasnih prostih finančnih sredstev, pridobljenih iz zavarovalnih premij, s katerimi finančno obvladujejo tveganje pri zavarovanju (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 129).

Po Zakonu o zavarovalnicah (113. člen) so zavarovalno-tehnične rezervacije sestavljene iz:

- prenosne premije,
- rezervacije za bonuse, popuste in storno,
- škodne rezervacije,
- matematične rezervacije,
- izravnalne rezervacije,
- ostale zavarovalno-tehnične rezervacije.

Prenosne premije

Prenosne premije za vsako posamezno zavarovanje predstavljajo razmerje med časom zavarovalnega kritja za obdobje po poteku obračunskega obdobja v razmerju do celotnega obdobja zavarovalnega kritja. Osnova za obračun prenosnih premij so kosmate premije, določajo pa se lahko po treh različnih metodah, to so posamični izračun kosmatih prenosnih premij, izračun približkov po metodi ulomka in izračuni približkov po pavšalni metodi (Bijelić, 1998, str. 263).

Posamični obračun kosmatih prenosnih premij izdelamo za vsako posamezno zavarovanje, ki traja še po koncu koledarskega leta, za katero izdelujemo obračun. Po tej metodi dobimo natančen znesek kosmatih prenosnih premij (Bijelić, 1998, str. 263).

Izračun približkov po metodi ulomka izdelamo skupaj za zavarovalno vrsto tako, da izločimo obračunane kosmate zavarovalne premije za zavarovanja, pri katerih je datum poteka trajanja zavarovanja pred koncem ali na koncu koledarskega obdobja, in odštejemo letne kosmate zavarovalne premije v posameznem mesecu, glede na začetek zavarovanja, ter jih na določen način razporedimo (enakomerno razporejene, pretežno v začetku meseca, povprečno na koncu meseca in povprečno v sredini četrtertletja). Za vsako od teh štirih razporeditev premij so določeni ulomki za izračun kosmatih prenosnih premij, glede na začetek zavarovanja (Bijelić, 1998, str. 264).

Metoda izračuna približka po pavšalni metodi se uporablja za tiste zavarovalne vrste, kjer prevladujejo kratkoročna zavarovanja. Za ta zavarovanja zavarovatelj oceni odstotek za oblikovanje kosmatih prenosnih premij. S tem odstotkom pomnožimo obračunane kosmate zavarovalne premije v tekočem koledarskem obdobju. Pri tej metodi mora zavarovalnica vsaka tri leta preveriti točnost ocenjenega odstotka in, če obstajajo odstopanja, uskladiti odstotek z izračunom pri uporabi metode ulomka ali metodi posamičnega obračuna kosmatih prenosnih premij (Bijelić, 1998, str. 264).

Rezervacije za prenosne premije predstavljajo razporeditev kosmate obračunane premije na tista obračunska obdobja, na katera se zavarovanje nanaša oziroma razmejitev dela premije v naslednje obračunsko obdobje. Na vsako sklenjeno polico pa so vezani tudi določeni stroški pridobivanja zavarovanj (npr. provizije zavarovalnim zastopnikom), ki bremenijo poslovni izid v letu, ko je zavarovanje sklenjeno. Da bi bil izkaz čim bolj pravilen, zavarovalnica tudi del teh stroškov razmeji v naslednje obračunsko obdobje. Višino odloženih stroškov pridobivanja zavarovanj se ponavadi določi tako, da se izračuna razmerje med rezervacijami za prenosne premije in kosmatimi obračunanimi premijami, nakar se dobljeno razmerje pomnoži z zneskom direktnih stroškov pridobivanja zavarovanj (Interni vir revizijske hiše).

Nekatere zavarovalnice za določanje odloženih stroškov pridobivanja zavarovanj uporabljajo kar pavšalni odstotek. Pri tem lahko problem predstavljajo previsoko izračunani zneski odloženih stroškov pridobivanja zavarovanj. Če namreč razmejimo prevelik delež sedanjih stroškov, se lahko zgodi, da v prihodnosti prihodki od premij ne bodo mogli pokriti vseh odhodkov za škode ter administrativnih stroškov (Interni vir revizijske hiše).

Rezervacije za bonuse in popuste

Aktuarji rezervacije za bonuse, popuste in storno oblikujejo le v tistih zavarovalnih vrstah in višini, kjer upravičenja še niso zajeta v ceno zavarovanja, zavarovanec pa ima na osnovi zavarovalne pogodbe pravico do udeležbe v dobičku, drugih upravičenj, do popusta, vračila dela premije za neporabljeno zavarovalno kritje zaradi prenehanja ali prekinitve zavarovanja (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 131).

Škodne rezervacije

Na koncu vsakega obračunskega obdobja zavarovalnica oceni velikost rezerviranih škod za tista zavarovanja, pri katerih je zavarovalni primer nastopil pred koncem obračunskega obdobja, zavarovalnica pa primera še ni zaključila (Medved, 2000, str. 20).

Škodne rezervacije obsegajo ocenjene obveznosti za nastale, prijavljene in še ne rešene škode (*reported but not solved, RBNS*) ter ocenjene obveznosti za nastale, a še ne prijavljene škode (*incurred but not reported, IBNR*). V škodnih rezervacijah se ločeno izkazuje tudi ocenjene obveznosti za nastale, vendar samo delno prijavljene škode (*incurred but not enough reported, IBNER*) (Medved, 2000, str. 20).

Velikost škodne rezervacije dobimo na podlagi ocene o velikosti preostale obveznosti iz zavarovalne pogodbe. V ta namen je aktuarska stroka razvila celo vrsto metod, ki pa jih je seveda treba uporabljati z določeno mero previdnosti ob upoštevanju nabora podatkov, ki so nam na voljo. Oceno za prijavljene škode dobimo najlažje na podlagi ocene obveznosti za vsako posamezno škodo. Pri tem je potrebno upoštevati, da je ocenjena velikost škode odvisna tudi od subjektivne presoje ocenjevalca, zato je najbolje, da obveznost, dobljeno na podlagi ocen posameznih škod, primerjamo z obveznostjo, dobljeno na podlagi ustrezne statistične metode, na primer metode trikotnikov. V primeru večjih razlik je treba poiskati vzroke zanje in oceno obveznosti ustrezno popraviti (Medved, 2000, str. 20).

Če od čistih odhodkov za škode odštejemo obračunane kosmate škode in v obračunskem obdobju nastale, prijavljene in še ne rešene škode, dobimo rezervacije za nastale in še ne prijavljene škode, ki obsegajo tudi delno prijavljene škode. Vendar v praksi zavarovalnice običajno uberejo drugo pot, tako da obveznosti iz nastalih in neprijavljenih škod izračunavajo z ustreznimi statističnimi orodji (Medved, 2000, str. 21).

Matematične rezervacije

Matematične rezervacije se izračunavajo pri dolgoročnih življenjskih zavarovanjih in v tistih zavarovalnih vrstah, katerih izračuni temeljijo na podobnih verjetnostnih preglednicah. Pomenijo rezervacije finančnih sredstev za poravnavo prihodnjih obveznosti, kar jim daje pomembno dolgoročno oznako, ki hkrati z vidika zavarovalne finančne institucije sestavljajo

sintezo obvladovanja finančnega tveganja – zavarovalnega in naložbenega tveganja (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 132).

Matematične rezervacije so izkazane kot sedanje vrednosti pričakovanih obveznosti iz zavarovalnih pogodb, zmanjšane za sedanjo vrednost pričakovanih zavarovalnih premij. Aktuarji pri njihovem izračunu uporabljajo predvidene ocene prihodnjih obveznosti zavarovalne institucije (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 133).

Zavarovalnice morajo pri izračunih matematičnih rezervacij upoštevati načelo previdnosti. To načelo zahteva upoštevanje vseh prihodnjih obveznosti zavarovalne finančne institucije, vključujoč (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 134):

- zjamčena izplačila, do katerih je zavarovanec upravičen,
- dobičke oziroma bonuse, do katerih je upravičen zavarovanec,
- vsa upravičenja, ki jih lahko zavarovanec izbira na podlagi sklenjene pogodbe (odkup zavarovanja, sprememba višine kritja),
- stroške, vključno s posredniškimi provizijami.

Poznamo dve metodi izračunavanja matematičnih rezervacij, in sicer prospektivno in retrospektivno metodo.

Prospektivna metoda je usmerjena v ocenjevanje dogajanja v prihodnosti. Po tej metodi se matematične rezervacije izračunavajo kot razlika med pričakovano sedanjo vrednostjo izplačil iz naslova obveznosti do zavarovalne pogodbe ter pričakovano sedanjo vrednostjo prihodnjih plačanih premij. Poznamo tri oblike prospektivne metode (Medved, 2000, str. 25):

- **Metoda izračunavanja ob upoštevanju tehnične premije** (*net premium method*); ta metodo pri izračunu ne upošteva v obračunskem obdobju nastalih stroškov pridobivanja zavarovanj ter ostalih stroškov v zvezi z izvajanjem zavarovanja. Matematične rezervacije, izračunane po tej metodi, zato zadoščajo za kritje stroškov ocenjenih čistih odškodnin. Metoda tudi predpostavlja, da so stroški zavarovanja enakomerno porazdeljeni prek celotne zavarovalne dobe. Pri tej metodi je na začetku zavarovalne dobe rezervacija enaka nič in ni nikoli negativna, saj so osnove za izračun tehnične premije in rezervacije enake.
- **Zillmerjeva metoda**; ta metoda je prilagojena metoda tehnične premije in upošteva začetne stroške pridobivanja zavarovanj. Po tej metodi izračunamo matematične rezervacije kot ocenjeno sedanjo vrednost prihodnjih obveznosti, zmanjšanih za ocenjeno sedanjo vrednost prihodnjih tehničnih premij in stroškov pridobivanja zavarovanj. Zato je na začetku zavarovanja matematična rezervacija negativna.
- **Metoda ob upoštevanju kosmate premije** (*gross premium method*) upošteva vsa predvidena izplačila iz naslova zavarovalne pogodbe, tudi zjamčena izplačila, bonuse, opcije in stroške ter predvidena vplačila kosmate premije. Pri tej metodi tehnične osnove za izračun obveznosti niso nujno enake tehničnim osnovam, uporabljenih pri izračunu kosmatih premij. Zato metoda ob upoštevanju kosmatih premij kapitalizira razliko med osnovami za izračun obveznosti in premij.

Retrospektivna metoda upošteva dogajanja v preteklosti od sklenitve zavarovanja do dneva izračunavanja obveznosti. V praksi se retrospektivno metodo uporablja samo pri tistih zavarovalnih vrstah, pri katerih po klasični prospektivni metodi ne moremo oceniti prihodnjih obveznosti zavarovalnice zaradi vnaprej opredeljene velikosti zavarovalne premije. Takšna so na primer prostovoljna pokojninska zavarovanja in druge oblike zavarovanj, pri katerih zavarovanci prevzemajo naložbeno tveganje (Medved, 2000, str. 26).

Izravnalne rezervacije

Če bi v določenem časovnem obdobju škode nastajale enakomerno, potem bi načeloma zadoščale premijske in škodne rezervacije, žal pa v praksi prihaja do znatnih odstopanj, zlasti zaradi katastrofalnih škod. Zato zavarovalnice oblikujejo izravnalne rezervacije, ki se nanašajo na časovno izravnavo neenakomernega odvijanja škodnega dogajanja. Oblikujejo jih v tistih zavarovalnih vrstah, kjer so na osnovi statističnih podatkov ugotovljena znatna nihanja škod, ki niso izravnana z zavarovalno premijo posameznega leta. (Pavliha, 2000, str. 115)

Izravnalne rezervacije se oblikujejo na temelju deleža škod, za katerega dejanske obveznosti zavarovalnice na temelju zavarovalnih primerov, ki so nastopili v obračunskem obdobju, presegajo ocenjene obveznosti zavarovalnice, ki so bile temelj za določitev zavarovalne premije. Zavarovalnica mora izravnalne rezervacije zmanjšati, če je delež škod v tekočem letu večji od povprečnega deleža škod v opazovanem obdobju (Pavliha, 2000, str. 116).

Ostale zavarovalno-tehnične rezervacije

Ostale zavarovalno-tehnične rezervacije se oblikujejo glede na predvidene prihodnje obveznosti in tveganje katastrofalnih škod, kot so na primer poplave, potresi, odgovornost za jedrske nevarnosti in podobno (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 132).

4.1.2 Revizija zavarovalno – tehničnih rezervacij

Pri reviziji zavarovalno-tehničnih rezervacij je naloga revizorja prepričati se, da so izračuni le-teh pravilni. Ker so rezervacije izmerjene na podlagi ocen in predpostavk zavarovalnice, nosijo zaradi te značilnosti večje tveganje pomembno napačne navedbe.

Zavarovalnice uporabljajo za izračun rezervacij posebne programe, ki omogočajo izračunavanje le-teh ob določenih predpostavkah, ki jih zavarovalnica vnese v sistem. Te predpostavke so navadno vezane na tablice smrtnosti in bolezenske tablice, značilnosti zavarovalne vrste, itd. Na podlagi vnesenih predpostavk sistem izračunava rezervacije. Revizor mora zato preveriti ustreznost in relevantnost uporabljenih predpostavk, ki imajo lahko močan vpliv na rezultat izračuna. Hkrati mora preveriti tudi ustreznost aktuarskih načina izračunov rezervacij in točnost uporabe teh izračunov. V ta namen preveri uporabljene aktuarske formule in pretehta njihovo relevantnost.

V sklopu pregleda mora revizor tudi spoznati način oblikovanja rezervacij in vse postopke, ki jih v podjetju izvajajo v zvezi z rezervacijami. To vključuje tudi spoznavanje kontrol, ki jih v podjetju imajo v namen zagotavljanja pravilnosti izračunov in odkrivanja morebitnih napak. Kontrole imajo tukaj velik pomen tudi zaradi zapletenosti izračunov, zaradi katerih se lahko hitreje pojavijo napake. Prav tako pa rezervacije ponavadi predstavljajo relativno veliko postavko v računovodskih izkazih, zaradi česar je natančnost izračuna rezervacij pomembna tudi z vidika celotnih računovodskih izkazov.

Revizijski postopki pri revidiranju škodnih rezervacij

Pri revidiranju škodnih rezervacijah je splošno uporabljen revizijski postopek tako imenovani test ustreznosti oblikovanja rezervacij. Ta test pokaže, ali so bile v preteklosti oblikovane škodne rezervacije zadostne za pokrivanje vseh stroškov škod. Pri testu ustreznosti oblikovanja rezervacij v obravnavo vzamemo oblikovane rezervacije na določen presečni datum v preteklosti. Nato na trenutni presečni datum pogledamo, koliko od teh škodnih rezervacij je bilo dejansko izplačanih, koliko jih je še vedno v rezervi in koliko jih je bilo sproščenih. V primeru, da je izplačil škod po datumu v preteklosti ter oblikovanih rezervacij na trenutni datum več kot je bilo na datum v preteklosti oblikovanih rezervacij, je rezultat testa negativen, v nasprotnem primeru je pozitiven. Negativen rezultat testa ustreznosti oblikovanja rezervacij kaže na to, da škodne rezervacije na datum v preteklosti niso bile oblikovane v zadostni višini. Test ustreznosti oblikovanja rezervacij obveznosti za nastale, prijavljene in še ne rešene škode nam pokaže kakovost dela referentov za reševanje škod, test ustreznosti oblikovanja rezervacij obveznosti za nastale, a še ne prijavljene škode nam pove, ali so metode rezerviranja v zavarovalnici primerne (Interni vir revizijske hiše).

Škodne rezervacije pri življenjskih zavarovanjih se oblikujejo ob prijavi škodnega dogodka. Takrat se matematične rezervacije sprostijo in v enakem znesku oblikujejo škodne rezervacije. Revizijski postopki pri škodnih rezervacijah življenjskih zavarovanj so nekoliko drugačni kot pri premoženjskih zavarovanjih.

Revizijski postopki pri revidiranju matematičnih rezervacij

Standardni revizijski postopek pri revidiranju matematičnih rezervacij predstavlja tako imenovani »Roll forward test«. To je retrospektivna metoda, s katero na podlagi

otvoritvenega stanja matematičnih rezervacij in ocene gibanj izračunamo predvideno višino matematičnih rezervacij na bilančni datum (Interni vir revizijske hiše, 2008).

Primer: »Roll forward test«

Matematične rezervacije lahko s pomočjo tako imenovanega »Roll forward« testa ocenimo tako, da na začetno stanje rezervacij apliciramo povečanja in zmanjšanja matematičnih rezervacij. Povečanja nastajajo zaradi:

- sprememb rezervacij za prenosne premije,
- razporeditve tehničnih obresti; tehnična obrestna mera je tista obrestna mera, ki je vkalkulirana v premijo in se nanaša na dejansko tveganje, ki ga nosi zavarovalnica
- razporeditev bonusov

Zmanjšanja matematičnih rezervacij nastajajo zaradi nastalih škodnih dogodkov, ki so lahko odpoved zavarovanja, smrt, zapadlost, ipd.

Drugi premiki matematičnih rezervacij pa predstavljajo:

- premiki zaradi izračuna matematičnih rezervacij po Zillmerjevi metodi,
- spremembe v delitvi dobička, ki se razporedi po policah.

Ko ugotovimo vsa zmanjšanja, povečanja in druge premike, lahko ocenimo pričakovano vrednost matematičnih rezervacij. Naš izračun primerjamo z dejanskim stanjem, ki ga prikazuje zavarovalnica v svojih računovodskih izkazih. Pri izvajanju analitičnih postopkov, s katerimi poskuša revizor oceniti stanje določene postavke, revizor vedno določi dopustno mejo odstopanja. V primeru, da ocenjena vrednost odstopa od dejanske vrednosti za več kot je dopustna meja, mora revizor pridobiti pojasnila.

Tabela 1: »Roll Forward test«

Začetno stanje rezervacij (1.1.2008)	7.811.498
Povečanje rezervacij:	
a) premije – sprememba rezervacij v prenosnih premijah	2.497.450
b) razporejene tehnične obresti – premija za tveganje	169.251
c) razporeditev bonusov	0
Zmanjšanje rezervacij:	
a) zaradi zahtevkov kot so odpovedi, smrti, zapadlosti, ...	655.832
Drugi premiki:	
a) Zillmerjeva metoda	

b) Sprememba v delitvi dobička	462.031
Pričakovano zaključno stanje (31.12.2008)	10.284.398
Zaključno stanje (31.12.2008)	10.290.885
Sprememba v odstotkih	0,06%

Vir: Interni vir revizijske hiše, 2008

Slabost prikazanega testa je, da ne zagotavlja popolne kontrole nad točnostjo matematičnih rezervacij. Posebej problematična je ocena, če je otvoritveno stanje matematičnih rezervacij zaradi uporabe neustreznih predpostavk napačno (Interni vir revizijske hiše, 2008).

Primer: Model izračuna matematičnih rezervacij

Na voljo imamo projekcijo denarnih tokov, ki so jo pripravili aktuarji družbe. Projekcija vključuje pričakovana izplačila škod in pričakovana vplačila premij in je predstavljena v obliki tabele (Interni vir revizijske hiše):

Leto	Izplačila škod	Vplačila premij	Tržna obrestna mera
2008	3.000	3.000	4%
2009	5.000	3.000	4%
2010	9.000	3.000	4%
2011	15.000	3.000	4%

Izračun matematičnih rezervacij na 31.12.2007:

Leto	Izplačila škod	Vplačila premij	Tržna obrestna mera	Diskontni faktor (škoda - na koncu leta)	Diskontni faktor (premije – na začetku leta)	diskontirane škode	diskontirane premije
T	a	B	C	$d=1/(1+c)^t$	$e=1/(1+c)^{(t-1)}$	F	g

1	3.000	3.000	4%	0,9615	1	2.885	3.000
2	5.000	3.000	4%	0,9245	0,9615	4.623	2.885
3	9.000	3.000	4%	0,8889	0,9245	8.001	2.774
4	15.000	3.000	4%	0,8548	0,8889	12.822	2.667
SKUPAJ						28.330	11.325
Minimalna zahtevana MR						17.005	

Matematične rezervacije izračunamo na sledeči način:

1. Izračunamo diskontni faktor na koncu leta po formuli $1/(1+\text{obrestna mera})^t$
2. Izračunamo diskontni faktor na začetku leta po formuli $1/(1+\text{obrestna mera})^{(t-1)}$
3. Izračunamo diskontirane škode tako da diskontni faktor pomnožimo z izplačilom škod.
4. Izračunamo diskontirane premije tako da pomnožimo diskontni faktor z vplačili premij.
5. Razlika med diskontiranimi škodami in diskontiranimi premijami predstavlja minimalne zahtevane matematične rezervacije.

Revizijski postopki pri prenosnih premijah

Revizor pri pregledovanju prenosnih premij izvaja teste zadostnosti rezervacij za prenosne premije. Cilj testa zadostnosti oblikovanih rezervacij za prenosne premije je ugotoviti (Interni vir revizijske hiše):

- ali je višina odloženih stroškov pridobivanja zavarovanj ustrezna oziroma ali ga bomo v bodoče lahko pokrili;
- ali je višina oblikovanih rezervacij za prenosne premije zadostna oziroma ali bodo te rezervacije skupaj s premijami v bodoče lahko pokrivala vse stroške (stroške škod, stroške pridobivanja zavarovanj, administrativne stroške,...).

V primeru, da test zadostnosti oblikovanja rezervacij za prenosne premije pokaže nezadostnost oblikovanih rezervacij, lahko bodisi:

- popravimo višino odloženih stroškov pridobivanja zavarovanj;
- oblikujemo dodatne rezervacije (npr. rezervacije za neiztekle nevarnosti).

Primer: Ponazoritev testa zadostnosti oblikovanih rezervacij za prenosne premije

Rezervacije za prenosne premije na 31.12.2007 znašajo 1.200 €. Škodni količnik v preteklem triletnem obdobju znaša 69 %, stroškovni količnik pa 33 %. Razmejeni stroški pridobivanja zavarovanj na 31.12.2007 znašajo 350 € (Interni vir revizijske hiše).

1. Izračun kombiniranega količnika:

škodni količnik + stroškovni količnik = 69 % + 33 % = 102 %

2. Izračun pričakovanih stroškov:

1.200 € * 102 % = 1.224 €

3. Izračun razmejenih stroškov pridobivanja zavarovanj:

Rezervacije za prenosne premije – razmejeni stroški pridobivanja zavarovanj =
= 1.200 € - 350 € = 850 €

4. Rezultat:

Pričakovani stroški presegajo neto prenosno premijo za 374 € (1.224 € - 850 €), kar pomeni, da rezervacije niso zadostne. Na podlagi opravljenega testa je potrebno izvesti naslednje popravke:

- sprostitev razmejenih stroškov pridobivanja zavarovanj v celotnem znesku (350 €);
- oblikovanje rezervacij za neiztekle nevarnosti v višini 24 € (374 € - 350 €).

Ker je izračunavanje rezervacij zapleten proces, je pomembno revizorjevo sodelovanje z aktuarji v zavarovalnici, ki so odgovorni za izračune. Pogosto revizor za ustrezno opravljen pregled uporabi znanje veščakov, ki so specializirani na področju aktuarskih storitev.

4.2 Finančne naložbe

Za zavarovalnice je značilno, da v njihovih bilancah stanja po velikosti in pogostosti pojavljanja v primerjavi z drugimi gospodarskimi družbami zelo prevladujejo nekatere vrste sredstev in obveznosti do virov sredstev. Tako v vseh zavarovalniško najbolj razvitih državah med sredstvi zavarovalnic izrazito prevladujejo naložbe, ki običajno predstavljajo od 70 do 90 odstotkov vseh sredstev (Mörec, 2007, str. 6).

4.2.1 Značilnosti finančnih naložb

Finančna sredstva so po mednarodnem računovodskem standardu 39:

- denar;
- pogodbeni pravici, prejeti denar ali drugo finančno sredstvo,

- pogodbeni pravica zamenjati finančne instrumente z drugimi pod pogoji, ki utegnejo biti ugodni,
- kapitalski finančni instrumenti druge družbe ali
- pogodbene obveznosti, ki se lahko poravnajo ali se bodo poravnale z lastnim kapitalskimi instrumenti družbe.

Zakon o zavarovalništvu zavezuje zavarovalnice, da oblikuje dve skupini finančnih naložb v namen obvladovanja tveganja. Te dve skupini sta kritno premoženje in kritni sklad.

Kritno premoženje je premoženje zavarovalnice, namenjeno kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj, ki jih sklepa zavarovalnica in morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz zavarovalnih poslov, ki jih opravlja zavarovalnica, ter v zvezi s katerimi je zavarovalnica dolžna oblikovati zavarovalno-tehnične rezervacije. Zavarovalnica mora premoženje v vrednosti, ki je najmanj enaka višini zavarovalno-tehničnih rezervacij, naložiti v skladu z Zakonom o zavarovalništvu. Pri izbiri naložb kritnega premoženja mora zavarovalnica upoštevati vrste zavarovalnih poslov, ki jih opravlja, tako, da je zagotovljena varnost, donosnost in tržnost naložb ter ustrezna ročnost, raznovrstnost in razpršitev teh naložb.

Zakon natančno predpisuje vrste dovoljenih naložb kritnega premoženja. Prav tako zavarovalnica tudi ne more neomejeno nalagati denarja v posamezno vrsto naložb. Vrednost posameznih vrst naložb namreč ne sme presegati predpisanih odstotkov od skupne višine zavarovalno – tehničnih rezervacij (Pavliha, 2000, str. 117).

Kritni sklad je kritno premoženje namenjeno kritju obveznosti zavarovalnice iz tistih vrst zavarovanj, za katere je potrebno oblikovati matematične rezervacije (to so življenjska in zdravstvena zavarovanja). Zavarovalnica mora s premoženjem kritnega sklada upravljati ločeno od drugega premoženja.

Zavarovalnica mora oblikovati posebni kritni sklad za vsako od naslednjih vrst zavarovanj (Pavliha, 2000, str. 118):

- življenjska zavarovanja, pri katerih zavarovanec ne prevzema naložbenega tveganja;
- življenjska zavarovanja, pri katerih zavarovanec prevzema naložbeno tveganje;
- zdravstvena zavarovanja;
- druge vrste zavarovanj, za katere je potrebno oblikovati matematične rezervacije.

Tudi za naložbe kritnega sklada se uporabljajo določbe Zakona o zavarovalništvu, kar zadeva vrste dovoljenih naložb, omejitve posameznih naložb in usklajenost naložb (Pavliha, 2000, str. 119).

Mednarodni računovodski standard 39 navaja štiri klasifikacije finančnih naložb pri začetnem pripoznavanju. To so:

- finančne naložbe, izmerjene po pošteni vrednosti prek poslovnega izida,

- finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo,
- finančne naložbe v posojila in terjatve,
- finančne naložbe razpoložljive za prodajo.

Iz te klasifikacije izvira različno vrednotenje in pripoznavanje dobičkov in izgub iz naslova spremembe v poštenu vrednoti naložbe. Tako je potrebno dobičke in izgube finančnih naložb vrednotenih po poštenu vrednosti skozi poslovni izid izkazovati v izkazu poslovnega izida v sklopu finančnih prihodkov ali odhodkov, finančne naložbe razpoložljive za prodajo pa so pripoznane v kapitalu preko izkaza gibanja kapitala kot presežek iz prevrednotenja. V skupini finančnih sredstev, izmerjenih po poštenu vrednosti prek poslovnega izida se ločeno izkazuje tudi finančne naložbe v posesti za trgovanje, kamor spadajo lastniški in dolžniški vrednostni papirji, ki jih ima podjetje z namenom prodaje v kratkem roku (International financial reporting standards 39, str. 16).

Mednarodni standardi revidiranja omenjajo posebno vrsto finančnih naložb, ki se razlikuje od ostalih naložb glede evidentiranja v računovodskih izkazih:

Izpeljani finančni instrument je instrument, katerega cena se lahko spremeni in se tako odzove na spremembo podrobno določene obrestne mere, cene finančnih instrumentov, cene blaga, deviznega tečaja, indeksa cen ali tečajev, kreditne sposobnosti in kreditnega indeksa ali drugih spremenljivk. Izpeljani finančni instrument ne zahteva začetne čiste finančne naložbe ali pa le majhno naložbo, poravnava pa je določena na datum v prihodnosti (International financial reporting standards 32, str. 4).

Glavni namen poslovanja z izpeljanimi finančnimi instrumenti je (Stališče 1012, str. 6):

- obvladovati sprotna ali predvidena tveganja, povezana s poslovanjem in finančnim poslovanjem
- odkrito ali špekulativno izkoriščati predvidena tržna gibanja.

Zaradi velikih tveganj, ki se jim lahko z nakupom ali izdajo izpeljanega finančnega instrumenta izpostavi gospodarska družba, je uporaba teh instrumentov v zavarovalnicah omejena – zavarovalnica lahko namreč v zvezi z naložbami kritnega premoženja uporablja izpeljane finančne instrumente le, če ti prispevanju k zniževanju tveganj zaradi spremembe obrestnih mer, tečajev tujih valut in drugih tržnih tveganj ali če obstaja učinkovito upravljanje zavarovalnega portfelja. Ti instrumenti so tako namenjeni zgolj zniževanju morebitnega finančnega tveganja, ki mu je izpostavljena zavarovalnica, ne pa morebitnim špekulativnim namenom (Mörec, 2008, str. 367).

4.2.2 Revidiranje finančnih naložb

Finančne naložbe se v zavarovalnicah revidirajo v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja in mednarodnimi revizijskimi standardi. Postopek revidiranja finančnih naložb je pravzaprav enak revidiranju finančnih naložb v drugih gospodarskih družbah. Pri revidiranju finančnih naložb zavarovalnic pa mora revizor opraviti še nekaj dodatnih postopkov, ki se nanašajo na ustreznost izpolnjevanja zahtev Zakona o zavarovalništvu, in sicer na finančne naložbe kritnega premoženja in kritnih skladov. Pri tem mora revizor preveriti, ali zavarovalnica pravilno ločeno prikazuje naložbe kritnega premoženja in kritnih skladov, ali višina finančnih naložb ustreza zavarovalno – tehničnim rezervacijam in ali zavarovalnica sredstva nalaga v dovoljene naložbe.

Revizor mora pri reviziji finančni naložb preveriti delovanje osnovnih notranjih kontrol, ki so vzpostavljene v sklopu finančnih naložb. Osnovne kontrole so:

- Veljavnost in avtorizacija; v podjetju morajo obstajati kontrole, ki zagotavljajo, da odločitve o nakupih in prodajah vrednostnih papirjev odobri izključno oseba, ki je za to pooblaščen s strani uprave. Revizor preveri delovanje te kontrole s pregledom dokumentacije v zvezi z odobritvijo nakupa ali prodaje vrednostnega papirja.
- Popolnost; v podjetju morajo imeti notranje kontrole, ki zagotavljajo, da so finančne naložbe popolno in pravilno zajete v računovodskih izkazih. Primer take kontrole je vodenje analitične evidence finančnih naložb, kjer so evidentirani vsi vrednostni papirji, ki so last podjetja.
- Pristop in klasifikacija; podjetje mora pravilno pripoznavati finančne naložbe v ustrezno skupino (finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo, finančne naložbe v posojila in terjatve in za prodajo razpoložljive finančne naložbe). V zvezi s pripoznavanjem mora imeti podjetje vzpostavljene tudi ustrezne kontrole (Messier, 2000, str. 618).

Ko revizor oceni učinkovitost delovanja notranjih kontrol se na podlagi ugotovitev odloči o načinu izvajanja testov podatkov in analitičnih postopkov. Pogosti analitični postopki, ki se jih izvaja pri revidiranju so primerjava podatkov o stanju finančnih naložb s stanjem v predhodnem letu in primerjava prihodkov od obresti in dividend tekočega leta s prihodki v preteklem letu (Messier, 2000, str. 619).

Testi podatkov, ki jih opravi revizor so (Messier, 2000, str. 620):

- Preverjanje obstoja vrednostnega papirja s pregledovanjem izpisov o lastništvu; pri tem revizor preveri pravilnost naziva, vrste, dneva nakupa, lastnika, obrestne mere in druge pomembne informacije. V primeru, da naložbe ne upravlja podjetje, vendar skrbnik ali upravljalec revizor od skrbnika pridobi potrditev o obstoju vrednostnih papirjev.

- **Pristop**; v sklopu preverjanja pristopa revizor preveri vrednotenje vrednostnih papirjev, pravilnost izkazovanja novih nakupov in prodaj. Nakup vrednostnih papirjev je potrebno evidentirati po nabavni vrednosti. Revizor preveri ceno, po kateri je bil vrednostni papir kupljen. Pri priznavanju prihodkov od obresti revizor ponovno opravi preračun po efektivni obrestni meri. Pri vrednotenju revizor preveri ali je bil padec ali porast tržne vrednosti vrednostnega papirja ustrezno evidentiran. Pri prodaji vrednostnih papirjev pa mora biti revizor previden pri obravnavanju dobičkov in izgub, ki jih podjetje dosegajo s prodajo vrednostnih papirjev.
- **Klasifikacija**; revizor preveri, ali so vrednostni papirji evidentirani v ustrezno skupino, kar ima vpliv na stanje v bilanci stanja in na način pripoznavanja dobičkov in izgub.
- **Razkritja**; podjetje mora finančne naložbe ustrezno razkriti v letnem poročilu. Revizor mora preveriti ustreznost teh razkritij v skladu mednarodnimi standardi poročanja.

Revidiranje izpeljanih finančnih instrumentov

Izpeljani finančni instrumenti postajajo čedalje bolj zapleteni, njihova uporaba postaja vsakdanja, računovodske zahteve preskrbeti informacije o pošteni vrednosti in drugem v predstavitev računovodskih izkazov in razkritjih pa naraščajo. Poslovodstvo je pri tem odgovorno za pripravljanje računovodskih izkazov, katerih del so tudi posebne uradne trditve, povezane z izpeljanimi finančnimi instrumenti. Takšne uradne trditve vključujejo izjavo, da obstajajo vsi izpeljani finančni instrumenti, ki so navedeni v računovodskih izkazih, da na dan bilance stanja ni nenavedenih izpeljanih finančnih instrumentov, da so izpeljani finančni instrumenti, prikazani v računovodskih izkazih, pravilno ovrednoteni in predstavljeni ter da so v računovodskih izkazih ustrezna razkritja. Pristojni za upravljanje so prek nadziranja posloводства odgovorni za:

- Oblikovanje in izvajanje ureditve notranjega kontroliranja, ki spremlja tveganje in daje temeljno zagotovilo, da je uporaba izpeljanih finančnih instrumentov v organizaciji v okviru njenih usmeritev za obvladovanje tveganja.
- Neoporečnost ureditev računovodenja in računovodskega poročanja v organizaciji.

Revizorjeva naloga v zvezi z izpeljanimi finančnimi instrumenti je preučiti, ali so uradne trditve posloводства, povezane z izpeljanimi finančnimi instrumenti v vseh pomembnih pogledih v skladu z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja (Stališče 1012, str. 7)

Naloga revizorja je spoznati kontrolne postopke v podjetju. Uspešni kontrolni postopki v zvezi z izpeljanimi finančnimi instrumenti vključujejo ustrezno ločevanje nalog, spremljanje obvladovanja tveganj, poslovodsko nadziranje ter druge usmeritve in postopke, ki so namenjene zagotavljanju, da se dosegajo nameni kontroliranja organizacije. Ti nameni so (Stališče 1012, str. 22):

- pooblaščno izvajanje; posli v zvezi z izpeljanimi finančnimi instrumenti se izvajajo v skladu z odobrenimi usmeritvami organizacije;

- popolne in točne informacije; informacije, povezane z izpeljanimi finančnimi instrumenti, tudi informacije o pošteni vrednosti, se pravočasno beležijo, so ob vnosu v računovodstvo popolne in točne ter se pravilno razvrščajo, opisujejo in razkrivajo;
- preprečevanje in odkrivanje napak; napačne navedbe pri obdelovanju računovodskih informacij o izpeljanih finančnih instrumentih se pravočasno preprečijo in odkrijejo;
- sprotno spremljanje; dejavnosti, ki vključujejo izpeljane finančne instrumente, se sproti spremljajo, da bi se spoznali dogodki in izmerilo njihov vpliv na ustrezne uradne trditve o finančnih instrumentih;
- vrednotenje; spremembe vrednosti izpeljanih finančnih instrumentov se ustrezno obračunavajo in razkrivajo pravim ljudem tako s poslovnega kot s kontrolnega vidika; vrednotenje je lahko del sprotnega spremljanja.

Glede na ugotovljene kontrole, ki so vzpostavljene v podjetju v zvezi z izpeljanimi finančnimi instrumenti, se revizor odloči o nadaljnjih postopkih testiranja kontrol. Primeri preizkusov kontrol, ki jih revizor mora preučiti so (Stališče 1012, str. 30):

- branje zapisnikov sestankov pristojnih za upravljanje organizacije,
- primerjanje poslov v zvezi z izpeljanimi finančnimi instrumenti, tudi tistih, ki so bili določeni po smernicah organizacije, da bi se ugotovilo, ali organizacija sledi tem smernicam. V sklopu tega preizkusa revizor preveri ustreznost pooblastil, preizkusi posle v zvezi z ustreznostjo odobritve za posle, poizve pri poslovodstvu, ali se izpeljani finančni instrumenti spremljajo, preizkusi knjižene nakupe izpeljanih finančnih instrumentov, tudi njihovo razvrstitev in cene, ter vknjižbe, uporabljene za knjiženje ustreznih zneskov, preizkusi usklajevanje, kontrole neknjiženih poslov in kontrole ustreznosti varovanja in shranjevanja podatkov.

4.3 Prihodki od premij

Prihodki od zavarovalnih premij so čisti prihodki od zavarovalnih premij ter so izračunani iz obračunanih kosmatih zavarovalnih premij v obračunanem obdobju, zmanjšanih za pozavarovalni del premij in popravljenih za spremembo čiste prenosne premije. Pri tem je kosmata zavarovalna premija celoten znesek zavarovalne premije, sestavljen iz funkcionalne premije in obratovalnega dodatka (Ahčan, 2008, str. 14).

4.3.1 Premijski proces

Premijski proces vključuje faze pripoznavanja prihodkov od premij od sklenitve do izteka police. Razdelimo jih lahko v štiri faze (Montgomery, 1990, str. 892):

- sklepanje zavarovalnih polic,
- pozavarovanje,
- evidentiranje premij,

- zbiranje premij

Sklepanje zavarovalnih polic

Postopek sklepanja zavarovalnih polic v večini primerov izvajajo zavarovalni posredniki ali agencije. Ob sklenitvi police, le-ta pridobi svojo evidenčno številko, zavarovanec pa je dolžan poravnati tudi prvo premijo, nad čimer mora zavarovalnica izvajati strogo kontrolo. Ko zavarovalnica prejme sklenjeno plico od zavarovalnega posrednika se začne postopek tarifikacije. Polica se zavede v sistem pod evidenčno številko z vsemi potrebnimi podatki o premiji, zavarovalni vsoti, itd. Pri tem mora zavarovalnica zagotoviti učinkovite notranje kontrole, ki preprečujejo pojavljanje napak, saj so podatki v sistemu podlaga za izdajanje računov, plačevanje provizij, davkov in izračunavanje rezervacij (Montgomery, 1990, str. 892).

V fazi sklepanja zavarovalnih polic je najpomembnejši cilj zavarovalnice, da zagotovi pravočasne, točne in popolne podatke o vseh sklenjenih zavarovalnih policah. Da bi zadostila temu cilju zavarovalnice spremljajo zavarovalne posrednike, tako da preverjajo prazne police, ki so bile izdane zavarovalnim posrednikom in s tem zagotavljajo, da se vse sklenjene police vrnejo nazaj na zavarovalnico (Montgomery, 1990, str. 893).

Pozavarovanje

Pozavarovanje je inštrument prenosa deleža zavarovalnega tveganja nad lastnim kritjem, ki ga s tehniko prenosa tveganja zavarovalna finančna institucija kot neposredni zavarovatelj, ki v tem poslu postane pozavarovanec, cedira oziroma prenaša kot cedent na pozavarovatelja (Dvoršak Bugarija, 2006, str. 136).

Pozavarovalni program, ki je pomemben inštrument obvladovanja tveganja zavarovalne institucije, določa za posamezno zavarovanje ali zavarovalno vrsto neposredni zavarovatelj glede na aktuarski izračun lastnih deležev po tabelah maksimalnega kritja. V programu je določena tudi cena zavarovalnega kritja oziroma prenos nevarnostnega dela premije. Sodila, ki jih upošteva zavarovatelj, so prevzeta neposredna in posredna tveganja zavarovatelja, ter oblikovanje zavarovalno – tehničnih rezervacij zavarovalne finančne institucije (Dvoršak Bugarija, 2006, str. 136).

Neposredna tveganja se nanašajo na določitev največje verjetne škode, ki pomeni največjo možno škodo zavarovalnega kritja. Posredna tveganja pa predstavljajo temeljne značilnosti portfelja posamezne zavarovalne vrste in niza zavarovanj zavarovalne finančne institucije. Aktuarski izračun upošteva tudi nekatere kapitalske elemente, kot je donosnost kapitala, in predvsem kapitalsko ustreznost zavarovalne finančne institucije (Dvoršak Bugarija, 2006, str. 136).

Prenos dela tveganja na pozavarovatelja je mogoč z različnimi oblikami pozavarovalnega kritja. Dve temeljni obliki pozavarovanja sta (Dvoršak Bugarija, 2006, str. 137):

- neobvezno pozavarovanje je metoda pozavarovanja od primera do primera, ki ga zavarovalna institucija oblikuje po svoji izbiri glede na oceno presežka;
- pogodbeno pozavarovanje je razmeroma ustaljena in manj tvegana oblika uporabe pozavarovalnega inštrumenta, pri čemer ločimo proporcionalno, neproporcionalno in skupinsko pozavarovanje. Proporcionalno pozavarovanje je metoda določanja deležev glede na kvotni delež, ki se določa po premijsko-škodnem razmerju glede na zavarovalni portfelj in glede na presežkovni delež, ki se določa po premijsko-škodnem razmerju glede na posamezno zavarovalno kritje. Neproporcionalno pozavarovanje je oblika pozavarovanja presežka škod, pri katerem pozavarovatelj prevzame kritje le za delež nad mejno določeno višino škode. Skupinsko pozavarovanje se izvaja v institucionalni obliki prevzemanja deleža zavarovalnega kritja članov skupine oziroma poola.

Evidentiranje premij

Evidentiranje premij predstavlja proces, v katerem se pripoznava prihodki od premij. Ti prihodki se obračunavajo na podlagi podatkov o sklenjenih policah. Naloga zavarovalnice je, da ločeno obravnava neplačane premije, za katere so bili že izdani računi in odložene premije (premije, ki se nanašajo na tekoče obdobje, vendar še niso zaračunane). Za neplačane in odložene premije se nato prilagodi prihodke od premij (Montgomery, 1990, str. 894).

Z vidika evidentiranja premij je pomembno izračunavanje nevarnostnih premij, od katerih je odvisna višina prihodkov od premij. Način izračunavanja premij se razlikuje glede na zavarovalno vrsto. V grobem lahko delimo nevarnostne premije na neživljenjske in življenjske premije (Dvoršak Bugarija, 2006, str. 122).

Poznamo tri metode izračunavanja nevarnostnih premij neživljenjskih zavarovanj (Dvoršak Bugarija, 2006, str. 122):

- **Kalkulacija nevarnostne premij na podlagi ocene;** metodo uporabljajo aktuarji izjemoma le pri tistih vrstah zavarovanj, katerih premije računsko ni mogoče določiti oziroma statistične podlage niso na voljo.
- **Metoda kalkulacije nevarnostne premije za nevarnostno vrsto;** višina premije je odvisna od obnašanja celotne nevarnostne vrste. Aktuarji jo določajo na podlagi dveh načinov. Prvi način je premijski način oblikovanja nevarnostne premije, ki določa stopnjo na osnovi izpostavljenosti nevarnostnega objekta v nevarnostni vrsti. Drugi način je škodni način oblikovanja nevarnostne premije, ki poleg uresničenega škodnega rezultata vključuje tudi ocene pričakovanih škodnih dogodkov.
- **Premijski sistem kalkulacije nevarnostne premije;** metoda poleg računske osnove nevarnostne skupine aktuarsko upošteva tudi posamičen pristop. Poznamo tri tipe tega

sistema. Prvi, modificiran način oblikovanja nevarnostne premije določa različne premijske stopnje glede na različne dejavnike, ki vplivajo na tveganje. Drugi, izkustven način oblikovanja nevarnostne premije pomeni uporabo korekcijskega faktorja glede na pretekli škodni rezultat. Tretji, retrospektivni način oblikovanja nevarnostne premije je premijski sistem, ki določa najnižjo in najvišjo nevarnostno premijo v odvisnosti od škod preteklega zavarovalnega obdobja.

Pri življenjskih zavarovanjih je oblikovanje nevarnostne premije odvisno od naslednjih elementov (Dvoršak Bugarija, 2006, str. 124):

- verjetnost nastanka zavarovalnega dogodka,
- predvidena življenjska doba,
- obljubljeni korist,
- časovna vrednost denarja,
- računski obrestni mera.

Zbiranje premij

Funkcija zbiranja premij vključuje izdajanje računov, prejemanje denarja, izdelovanje obračunov provizij za zavarovalne posrednike in plačevanje provizij. Ob plačilu premije s strani zavarovanca se zapirajo terjatve do zavarovanca po posamezni polici. Zavarovalnica lahko nato spremlja rednost plačevanja premij po policah. Provizijski obračuni se izdelujejo periodično in se nato v skupnem znesku poravnajo zavarovalnemu posredniku (Montgomery, 1990, str. 895).

4.3.2 Revidiranje prihodkov od premij

Naloga revizorja pri revidiranju prihodkov od premij je spoznati celoten proces ustvarjanja in pripoznavanja prihodkov od premij. Ko se revizor spozna s procesom, lahko na podlagi teh ugotovitev oblikuje ustrezne revizijske postopke.

Revizor identificira notranje kontrole v vseh fazah premijskega procesa in nato oceni učinkovitost njihovega delovanja:

1. Sklepanje zavarovalnih polic

Revizor identificira in oceni notranje kontrole pri sklepanju zavarovalnih polic. Standardne kontrole v tem procesu so (Montgomery, 1990, str. 893):

- Kontrola rednosti plačevanja premij; Revizor ugotovi ali zavarovalnica preverja plačilo prve premije preden polica postane veljavna in lahko na podlagi police zavarovanec uveljavlja škodni dogodek.

- Kontrole pri tarifiranju; Zavarovalnica mora zagotavljati, da so vse zavarovalne police pravilno vnesene v sistem. Pri tem je pomembna predvsem pravilnost podatkov o zavarovalni vsoti, premiji, zavarovancu in vsebini zavarovalne police. Revizor torej preveri ali je zavarovalnica zagotovila obstoj notranjih kontrol, ki bodo preprečevale napake in zagotavljale pravilnost podatkov.
- Kontrole pri spremljanju zavarovalnih zastopnikov in agencij; Z ocenjevanjem teh kontrol revizor preveri popolnost evidenc o sklenjenih zavarovalnih policah. Vse sklenjene police morajo biti namreč vnesene v sistem, saj so podatki o policah v sistemu podlaga za pripoznavanje prihodkov od premij in drugih, s premijami povezanih postavk.

2. Pozavarovanje

Naloga revizorja pri revidiranju pozavarovanja je ugotoviti, da so zavarovalne police ustrezno pozavarovane. V ta namen preveri delovanje notranjih kontrol v zvezi z pravočasnim, točnim in popolnim ocenjevanjem tveganja po zavarovalnih policah. Preveriti mora, kako zavarovalnica zagotavlja, da so vse zavarovalne police, ki presegajo tveganje, katerega je zavarovalnica še sposobna prevzeti v kritje, ustrezno pozavarovane (Montgomery, 1990, str. 893).

Standardni revizijski postopki v zvezi z pozavarovanjem so tudi podrobni pregledi polic. V sklopu tega postopka revizor preveri (Montgomery, 1990, str. 894):

- ali je sprejeto tveganje iz zavarovalnih polic znotraj meja limitov tveganja, ki ga zavarovalnica še sprejme v kritje. V primeru, da tveganje na posamezni polici odstopa od teh meja, revizor preveri ali je bila polica pozavarovana;
- ali je zavarovalnica opravila temeljit pregled police in pretehtala, ali je potrebno le-to pozavarovati;
- ali je kontrola preverjanja ustreznosti kritja ustrezno dokumentirana z odobritvijo kompetentne osebe, ki opravlja preglede zavarovalnih polic;
- ali so ugotovitve kompetentne osebe glede ustreznosti kritja skladne z predpostavkami, ki so uporabljene pri izračunavanju rezervacij. Pri tem revizor tudi preuči predpostavke, ki so uporabljene pri izračunavanju rezervacij in preveri, ali so se standardi pozavarovanja, limiti pozavarovanja ali definicije tveganj, ki jih uporablja zavarovalnica spremenile. Te spremembe namreč močno vplivajo na način in višino izračuna rezervacij, saj zavarovalnica prihodnje trende v zvezi z gibanjem škod ne more več predvidevati na podlagi trendov iz preteklosti.

3. Evidentiranje premij

Glavni cilj revizorja v fazi evidentiranja premij je preveriti delovanje notranjih kontrol, ki zagotavljajo točne podatke veljavnih polic ter celovitost in točnost vhodov in posodobitev evidenc polic. V namen preverjanja točnosti evidenc revizor preveri podatke na polici, kot so evidenčna številka police, ime in naslov zavarovanca, datum izdaje, načrt in način plačevanja, nominalno vrednost in znesek premije. Revizor lahko preveri popolnost evidenc polic tako, da preveri ustreznost številčenja polic. Evidenčne številke le-teh si morajo namreč zaporedoma slediti (Montgomery, 1990, str. 894).

4. Zbiranje premij

Standardni revizijski postopki v procesu zbiranja premij se nanašajo na pregledovanje sistema izdajanja računov in zbiranja premij. Revizija zbranih premij vključuje pridobitev neodvisnih potrditev o terjatvah za premije s strani zavarovanca ter obveznosti zavarovalnice do zavarovalnih posrednikov. Revizor opravi pregled transakcij, ki jih izbere v vzorec pregleda. Pri izbranih transakcijah preveri pravilnost postopkov evidentiranja in zbiranja premij in preveri pravilnost izračunavanja provizij. Ta postopek vključuje tudi preverjanje odobritev izplačil s strani odgovorne osebe (Montgomery, 1990, str. 895).

4.4 Odhodki za škode

Čisti odhodki za škode so za obračunsko obdobje obračunani stroški škod, to je v obračunskem obdobju obračunani zneski škod, povečani za povečanja oziroma zmanjšani za zmanjšanja škodnih rezervacij brez pozavarovalnega deleža v teh škodah. Čisti odhodki za škode ne zajemajo dela odškodnin, ki je po načelu subrogacije povezan z regresnimi terjatvami, in dela zneskov škod, ki ga zavarovalnica nadomesti s čisto iztržljivo vrednostjo od prodaje v škodnih primerih poškodovanih predmetov (Slovenski računovodski standard 32).

4.4.1 Škodni proces

Proces evidentiranja odhodkov za škode vključuje štiri procese, to so zbiranje prijav škodnih dogodkov, preverjanje prijavljenih škodnih dogodkov, vrednotenje škod ter evidentiranje odhodkov za škode in poravnavanje škod (Montgomery, 1990, str. 895).

Škodni proces se začne s prijavo škodnega dogodka, ki jo lahko poda zavarovanec, oškodovanec ali tretja oseba. Cilj zavarovalnice pri tem je vzpostavitev notranjih kontrol, ki bodo zagotavljale pravočasno, točno in popolno evidentiranje vseh prijav škodnih dogodkov, saj so prijave osnova pri določanju obveznosti zavarovalnic. Zavarovalnica lahko ta cilj doseže z evidencami prijavljenih škod in dodeljevanjem zaporednih števil posameznim prijavam (Montgomery, 1990, str. 896).

V nadaljevanju škodnega procesa zavarovalnica pridobi dokaze o škodnem dogodku in preveri ustreznost zavarovalnega kritja in veljavnost zavarovalne police. Cenilci škod nato natančno preučijo škodo in določijo vrednost nastale škode (Montgomery, 1990, str. 896).

Ocenjevanje škod je odvisno od vrste škodnega dogodka. Pri nekaterih vrstah je vrednost škode lahko enostavno določiti, pogosto pa je vrednost škode ocenjena na podlagi subjektivnega ocenjevanja škode s strani cenilca. Škodni dogodek pa poleg same odškodnine vključuje tudi stroške cenitve, pravne in druge stroške. Cilj zavarovalnice v procesu ocenjevanja škod je točno in razumno določanje škodnih rezervacij in pravočasno popraviljanje škodnih rezervacij v primeru novih spoznanj v zvezi s škodnim dogodkom (Montgomery, 1990, str. 897).

Na podlagi zbranih dokazov in dokumentacije se zavarovalnica odloči o poravnavi škode, kar lahko pomeni izplačilo nadomestila upravičencu ali zavrnitev izplačila. Pri tem mora zavarovalnica opraviti naslednje postopke (Montgomery, 1990, str. 897):

- zagotoviti, da je škodna rezervacija ob poravnavi izključena iz evidenc,
- pridobiti soglasje upravičenca o poravnavi škode,
- obvestiti pozavarovatelja o njegovi obveznosti v primeru, da je bil škodni primer pozavarovan,
- stornirati polico, v primeru, da zaradi škodnega dogodka zavarovalno kritje ne obstaja več,
- posodobiti podatke v evidencah in
- zaključiti škodni spis.

4.4.2 Revidiranje odhodkov za škode

Revizijski testi pri preverjanju ustreznosti zbiranja prijav škodnih dogodkov vključujejo (Montgomery, 1990, str. 895):

- preverjanje razlike med datumom, ko je bila škoda prijavljena in datumom, ko je bila škoda izplačana;
- testiranje ustreznosti zaporedja evidenčnih števil prijavljenih škod;
- preverjanje usklajenosti prijavljenih škodnih dogodkov s podatki o zavarovalnem kritju na zavarovalni polici;
- preverjanje ustreznosti odobritve likvidacije in izplačil škod;
- preverjanje ustreznosti in zadostnosti dokumentacije.

Pri preverjanju prijavljenih škodnih dogodkov revizor opravi naslednje revizijske postopke (Montgomery, 1990, str. 895):

- preveri delovanje notranje kontrole, ki zagotavlja ustreznost zavarovalne police. V sklopu tega postopka revizor preveri kritje zavarovalne police tako, da preveri zavarovalno vrsto police in usklajenost le-te s prijavo škodnega dogodka ter preveri zavarovalno dobo police in usklajenost le-te z datumom nastanka škodnega dogodka;
- preveri obstoj pozavarovanja na zavarovalni polici;
- preiskuje postopke, ki jih je zavarovalnica opravila v namen preverjanja prijavljenih škodnih dogodkov in ugotavljanja morebitnih prevar.

Revizor preveri ustreznost postopkov ocenjevanja škod tako, da preveri (Montgomery, 1990, str. 896):

- politiko podjetja pri ocenjevanju škod;
- upoštevanja politike podjetja pri ocenjevanju škod in škodnih rezervacij;
- obstoj in delovanje kontrol v zvezi s spreminjanjem in popravljanjem škodnih rezervacij ter preverjanjem morebitnih dolgov zavarovanca do zavarovalnice, ki so lahko posledica neplačevanja premij;
- obstoj in delovanje notranjih kontrol pri preverjanju ocenjenih škodnih rezervacij in odprtih prijav škodnih dogodkov s strani kompetentne osebe.

V zadnji fazi evidentiranja odhodkov za škode in poravnavanja škod revizor opravi naslednje revizijske postopke (Montgomery, 1990, str. 897):

- testiranje kontrol odobritve likvidacije in poravnave s strani kompetentne osebe;
- testiranje popolnosti in točnost evidenc izplačil;
- testiranje ustreznosti podatkov o odhodkih za škode v računovodskih evidencah;
- testiranje ustreznosti vrednotenja odhodkov za škode in prenosa odškodninske izterjave v primeru pozavarovanja;
- primerjanje in usklajevanje računovodskih podatkov s statističnimi podatki.

4.5 Revidiranje informacijskih sistemov

Revizija informacijskih sistemov je pregled sestavin in povezav zbiranja, urejanja, obdelovanja, hranjenja podatkov in njihovega preoblikovanja v informacije z namenom prepričati se, da so pregledovani informacijski sistemi urejeni v skladu s pravili (zakoni, predpisi, standardi, ...) in dobrimi navadami na področju informatike in informacijske tehnologije (Revizija informacijskih sistemov – kaj in kako?, 2008)

Informacijska tehnologija se je razvila do te mere, da predstavlja nepogrešljiv del podjetja. To še posebej velja za velika podjetja, med katere spadajo tudi zavarovalnice. Zaradi kompleksnosti in velikosti svojega poslovanja nujno potrebujejo vsestranski informacijski sistem, ki omogoča opravljanje računovodskih funkcij in preprečuje zlorabe na področju ravnanja s podatki.

Revizor se mora pri revidiranju informacijskega sistema spoznati z naslednjimi komponentami informacijskega sistema (Boynton, 2006, str. 439):

- strojna oprema;
- programska oprema; pri tem so za revizorja najpomembnejši sistemski programi in programske aplikacije, ki vključujejo raznorazne računovodske, finančne in druge programe.
- procesne metode in organizacija podatkov; računovodske funkcije pogosto vključujejo beleženje, posodabljanje in poročanje velike količine podatkov. Da bi razumeli, kako podjetje upravlja z informacijami, mora revizor spoznati metodo organizacije podatkov.

Proces revidiranja informacijskih sistemov poteka v sedmih fazah. V prvi fazi revizor planira proces revidiranja, pri čemer je potrebno postaviti cilje in obseg revizije in ugotoviti kdo so odgovorne osebe, ki skrbijo za delovanje informacijskega sistema.

V drugi fazi se revizor seznani s podrobnostmi informacijskega sistema. Najboljši metodi pri spoznavanju delovanja informacijskega sistema sta opazovanje in poizvedovanje pri zaposlenih.

Tretja faza je namenjena spoznavanju najpomembnejših tveganj in ugotavljanju notranjih kontrol informacijskega sistema. Pri tem revizor tudi preuči kakšen je lahko vpliv ugotovljenih tveganj.

V naslednji fazi revizor testira notranje kontrole, ki jih je identificiral v predhodni fazi. Za učinkovito oblikovanje testov revizor določi cilje testov kontrol, na podlagi tega pa se odloči o načinu izvedbe testov. Na podlagi rezultatov testov nato oblikuje mnenje o notranjih kontrolah.

Peta faza predstavlja komuniciranje revizorja s stranko. Revizor stranki predstavi ugotovljene pomanjkljivosti informacijskega sistema in predstavi rešitve, ki bi utegnile izboljšati kakovost informacijskega sistema, kar predstavlja šesto fazo v procesu revidiranja. Stranka lahko sprejme predloge revizorja glede izboljšav in odpravi pomanjkljivosti notranjih kontrol, v primeru, da je težavo mogoče odpraviti.

V sedmi fazi revizor izoblikuje mnenje o delovanju informacijskih sistemov, kamor vključi ugotovitve, ki jih je odkril pri procesu revidiranja (IS Audit in insurance companys).

5. Poročanje revizorja

Revizorjevo poročilo o revizijskem pregledu zavarovalnice mora poleg poročila o revidiranju kot ga določa Zakon o gospodarskih družbah in Zakon o revidiranju vsebovati še dodatna poročila o temeljnih postavkah in procesih oziroma dodatek k poročilu o računovodskih

izkazih (Sklep o podrobnejši obliki in najmanjšem obsegu ter vsebini revizijskega pregleda in revizorjevega poročila zavarovalnice).

Revizorjevo poročilo mora v okviru dodatka k poročilu o računovodskih izkazih vsebovati:

1. *Poročilo o računovodskih izkazih zavarovalnice* mora obsegati pojasnila v skladu z Zakonom o revidiranju in Sklepom o letnem poročilu zavarovalnic.

Zakon o revidiranju določa, da mora poročilo o računovodskih izkazih vsebovati naslednje:

- pojasnila o obsegu revidiranja
- pojasnilo o podlagi, na kateri so sestavljeni računovodski izkazi (računovodska načela in računovodski standardi)
- mnenje pooblaščenega revizorja o tem, ali računovodski izkazi prikazujejo resnično finančno stanje in poslovni izid.

Sklep o letnem poročilu določa obseg letnega poročila in razkritja, ki jih mora zavarovalnica razkriti v letnem poročilu. Revizor mora v poročilu o računovodskih izkazih zavarovalnice poročati o pravilnosti in popolnosti razkritih podatkov.

2. *Poročilo o stanju in spremembah zavarovalno-tehničnih rezervacij vsebuje podatke o:*

- stanju zavarovalno-tehničnih rezervacij na začetku leta, na koncu leta in spremembo stanja med letom,
- opis metod, ki jih je zavarovalnica upoštevala pri oblikovanju zavarovalno-tehničnih rezervacij (če je zavarovalnica spremenila metodo izračunavanja zavarovalno-tehničnih rezervacij mora revizor pojasniti spremembo in vpliv te spremembe na finančni rezultat in finančni položaj zavarovalnice),
- ugotovitve revizorja z navedbo pomanjkljivosti,
- pojasnila glede izpolnjevanja revizorjevih priporočil iz preteklih let in
- mnenje o stanju zavarovalno-tehničnih rezervacij.

3. *Poročilo o stanju in strukturi naložb kritnega premoženja in kritnih skladov, ki jih upravlja zavarovalnica vsebuje:*

- kratek opis stanja in strukture naložb kritnega premoženja in kritnega sklada s tabelaričnim prikazom glede na nivo zavarovalno-tehničnih rezervacij,
- stanje naložb kritnega premoženja in kritnega sklada na začetku leta, na koncu leta in spremembo stanja naložb med letom,
- ugotovitve revizorja z navedbo pomanjkljivosti,
- pojasnila glede izpolnjevanja revizorjevih priporočil iz preteklih let,
- mnenje o stanju in strukturi naložb kritnega premoženja in kritnega sklada ter varnosti, donosnosti in tržnosti naložb, ustrezni ročnosti, raznovrstnosti, razpršenosti teh naložb ter krajevni, valutni in časovni usklajenosti naložb.

Revizor mora poročilo o naložbah pripraviti ločeno za kritni sklad in kritno premoženje.

4. *Poročilo o izpolnjevanju pravil o obvladovanju tveganj, ki vsebuje:*

- kratek opis posamezne vrste tveganj,
- mnenje revizorja o obvladovanju posamezne vrste tveganja,
- pomanjkljivosti po posameznih vrstah tveganj,
- pojasnila glede morebitnih popravkov pri izračunu kapitala in kapitalske ustreznosti, način obvladovanja likvidnostnih tveganj, naložbenih tveganj, tveganj iz naslova zavarovanj in pozavarovalnih tveganj v poslovnem letu,
- mnenje revizorja o ustreznosti delovanja sistema notranjih kontrol,
- pojasnila glede izpolnjevanja revizorjevih priporočil iz preteklih let,
- pojasnila revizorja za izboljšanje postopkov in politike obvladovanja posameznih vrst tveganj. Revizor pojasni naložbe zavarovalnice iz lastnih virov in v ta namen izpolni tudi vprašalnik o obvladovanju tveganj.

5. *Poročilo o delovanju notranje revizije vsebuje:*

- kratek opis delovanja notranje revizije s podatki o strokovni usposobljenosti zaposlenih v notranji reviziji in navedbo osebe, ki je pridobila naziv revizor oziroma preizkušeni revizor,
- mnenje revizorja o delovanju notranje revizije,
- pomanjkljivosti notranje revizije zavarovalnice,
- pojasnila glede izpolnjevanja revizorjevih poročil iz preteklih let,
- priporočila revizorja za izboljšanje delovanja notranje revizije.

6. *Poročilo o načinu vodenja poslovnih knjig* vsebuje mnenje revizorja o načinu vodenja poslovnih knjig zavarovalnice, z navedbo morebitnih nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti, ugotovljenih v okviru revizijskega pregleda

7. *Poročilo o kvaliteti informacijskega sistema v zavarovalnici vsebuje:*

- skladnost delovanja informacijskega sistema s poslovnimi cilji,
- učinkovitost delovanja informacijskega sistema,
- politika in organizacija varovanja in zaščite informacijskega sistema ter podatkov,
- primernost splošnih sistemskih in drugih kontrol,
- tehnološka opremljenost.

8. *Poročilo o pravilnosti in popolnosti obvestil in poročil Agenciji za zavarovalni nadzor,* kjer revizor poda oceno in mnenje o pravilnosti in popolnosti obvestil in poročil, ki jih zavarovalnica pošilja Agenciji, javnosti in strankam ter o njihovi skladnosti s stanjem iz revidiranih računovodskih izkazov.

9. Poročilo o vrednotenju bilančnih in zunajbilančnih postavk in računovodskih politikah vsebuje metode, ki so bile uporabljene pri vrednotenju posameznih bilančnih in zunaj bilančnih postavk in uporabljene računovodske politike.

Revizor poleg dodatka k poročilu o računovodskih izkazih sestavi tudi pismo poslovodstvu in ga posreduje upravi zavarovalnice. V njem navede ocene in priporočila v zvezi s pomanjkljivostmi, ugotovljenimi pri revidiranju poslovanja zavarovalnice

6. Sklep

V diplomski nalogi sem opisala posebnosti revidiranja zavarovalnic. Da bi revizor svoje naloge pri revidiranju dobro opravil, mora poznati specifiko poslovanja zavarovalnic. Osnovna aktivnost zavarovalnice je prevzemanje tveganj s strani zavarovancev v kritje. V ta namen zavarovalnica zbira premije, ki jih nalaga v finančne naložbe. Ob nastanku škodnega dogodka je zavarovalnica nato zavezana oškodovancu poravnati odškodnino.

Revizija zavarovalnic mora potekati v skladu z mednarodnimi revizijskimi standardi, ki revizorja vodijo skozi postopke, ki jih mora opraviti. Revizija tako poteka skozi fazo prevzemanja posla in planiranja, kjer revizor določi cilje in strategijo revizije in ugotavlja glavna tveganja. Naslednja faza predstavlja opravljanje revizijskih postopkov, ki se delijo na tri vrste, to so analitični preizkusi, vsebiski preizkusi in testiranje kontrol. Zadnja faza predstavlja zaključevanje revizije, kjer revizor oceni ugotovitve, ki jih je pridobil s pomočjo opravljanja revizije, svoje ugotovitve pa nato tudi predstavi stranki.

Posebnosti revidiranja zavarovalnic so zelo obsežne, zato sem v diplomski nalogi opisala posebnosti revidiranja glavnih postavk v računovodskih izkazih, to so zavarovalno – tehnične rezervacije, finančne naložbe, prihodki od premij in odhodki za škode. Pri tem sem opisala glavne revizijske postopke, ki jih opravi revizor, da bi se prepričal o pravilnosti izkazanih postavk v računovodskih izkazih.

Namen oblikovanja zavarovalno – tehničnih rezervacij je obvladovanje tveganja zavarovalnic. Zavarovalnica jih oblikuje iz prejetih premij, ki jih rezervira v namen pokrivanja potencialnih bodočih obveznosti iz naslova škodnih dogodkov. Nasprotni tok zavarovalno – tehničnim rezervacijam predstavljajo finančne naložbe, kamor zavarovalnica nalaga odvečna denarna sredstva.

Pri reviziji zavarovalno – tehničnih rezervacijah poznamo postopke, s pomočjo katerih revizor oceni pravilnost podatkov, prikazanih v računovodskih izkazih. Ti postopki so testi ustreznosti oblikovanja rezervacij, ki se opravljajo ločeno za škodne rezervacije premoženjskih zavarovanj, matematične rezervacije in prenosne premije. Za vsako podvrsto

zavarovalno – tehničnih rezervacij so izračuni nekoliko drugačni in sem jih v svoji diplomski nalogi tudi ponazorila s primeri.

Finančne naložbe v računovodskih izkazih zavarovalnice predstavljajo večji del aktivnega dela bilance stanja. Revizijski postopki pri revidiranju finančnih naložb zavarovalnic se bistveno ne razlikujejo od revizijskih postopkov pri drugih družbah. Revizor mora biti pri revidiranju finančnih naložb zavarovalnic pozoren na doseganje zavarovalnice zakonskih določil, ki jih predpisujeta Zakon o zavarovalništvu in Agencija za zavarovalni nadzor.

Prihodki od premij in odhodki za škode predstavljajo največji del izkaza poslovnega izida. Pri revidiranju teh postavk se mora revizor dobro seznaniti s procesi v zavarovalnici, ki so s temi postavkami povezani. S spoznavanjem procesov revizor dobi celovit vpogled v poslovanje zavarovalnice, s pomočjo poznavanja poslovanja pa lahko nato oblikuje in opravi relevantne revizijske postopke. Ti revizijski postopki se razlikujejo od podjetja do podjetja, saj so odvisni od načina evidentiranja prihodkov od premij in odhodkov od škod in vseh procesov, ki jih v sklopu tega zavarovalnica opravlja.

Revizija informacijskih sistemov predstavlja posebno vrsto revizije, ki obravnava ustreznost informacijskega sistema organizacije in pravilnost njegovega delovanja. Proces revizije informacijskih sistemov v zavarovalnicah se ne razlikuje od procesa revizije informacijskih sistemov v drugih družbah, vendar pa predstavlja obvezen del redne revizije za zavarovalnice. Revizor mora po navodilih Agencije za zavarovalni nadzor tudi poročati o ustreznosti informacijskega sistema v zavarovalnici, zato sem se v svoji diplomski nalogi posvetila tudi temu delu revizije.

Posebnosti revidiranja zavarovalnic predstavlja tudi obvezno poročanje revizorja. Revizor je namreč zavezan k poročanju Agenciji za zavarovalni nadzor v okviru Dodatka. V diplomski nalogi sem zato predstavila tudi glavne sestavine Dodatka, ki jih mora revizor opisati.

7. Literatura in viri

1. Ahčan, A. Računovodstvo v zavarovalnicah. Najdeno 19. oktober 2008 na spletnem naslovu miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/191106/Racunovodstvovzavarovalnicah.ppt.
2. Bijelić, M. (1998). *Zavarovanje in pozavarovanje*. Ljubljana: Art agencija, d.o.o.
3. Boncelj, J. (1983). *Zavarovalna ekonomika*. Ljubljana: Založba Obzorja Maribor.
4. Boynton, C. (2006). *Modern auditing: assurance services and the integrity of financial reporting*. New York: Hoboken.
5. Dvoršek Bugarija, J. (2005). *Obvladovanje tveganja v zavarovalnih finančnih institucijah*. Ljubljana: Pegaz International.
6. International Financial reporting standards. (2008). London: International Accounting Standards Board.
7. Interni vir revizijske hiše (2008).
8. Isaca. Revizija informacijskih sistemov – kaj in kako? Najdeno 30. november 2008 na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/isaca/revizija_IS.php
9. Koletnik, F. (1996). *Raziskovanje in dosežki v reviziji*. Maribor: Univerza v Mariboru.
10. Flis, S. (1999). *Zbrani spisi o zavarovanju. IV knjiga*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
11. Mednarodni standardi revidiranja. (2005). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
12. Medved, D. (2000). Tehnične rezervacije in računovodske rešitve v zavarovalnicah. *Revizor*, 11(11), 11-39.
13. Messier, William F. (2000). *Revizija: priručnik za revizore i studente s rješenjima zadataka*. Zagreb: Faber & Zgombić Plus.
14. Montgomery & Robert Hiester (1990). *Montgomery's auditing*. New York: John Wiley & Sons.

15. Mörec, B. (2008). Izpeljani finančni instrumenti v računovodskih izkazih zavarovalnic – Kako jih prepoznati in meriti ? 15. dnevi slovenskega zavarovalništva; 29. in 30. maj 2008, str. 367-377.
16. Mörec, B. (2007). Mednarodni standardi računovodskega poročanja v zavarovalnicah – kako bodo vplivali na računovodsko poročanje na področju finančnih naložb? Zavarovalniški horizont; 1(3), 3-17.
17. Obligacijski zakonik. (2001). Uradni list RS. (Št. 83/2001, 25. oktober 2001).
18. Pavliha, M. (2000). *Zavarovalno pravo*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
19. Sklep o podrobnejši obliki in najmanjšem obsegu ter vsebini revizijskega pregleda in revizorjevega poročila zavarovalnice. Uradni list RS. (Št. 6/2001, 10. februar 2001).
20. Slovenski računovodski standard 32. Uradni list RS. (Št. 11/01, 17. december 2001).
21. Stališče 1012: Revidiranje izpeljanih finančnih instrumentov. (2001). Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
22. Zakon o revidiranju. (2001). Uradni list RS. (Št. 11/2001, 3. marec 2001).
23. Zakon o zavarovalništvu. (2008). Uradni list RS. (Št. 69/2008, 8. julij 2008).
24. Žabkar, N. & Mahnič, V. (2000). IS Audit in insurance companies. Najdeno 30. november 2008 na spletnem naslovu <http://si.vse.cz/archiv/clanky/2000/zabkar.pdf>.